

Школски библиотекар

он-лајн часопис за школске библиотекаре

Број 2, август 2012. година

Школски библиотекар:

онлајн часопис за школске библиотекаре

ISSN

2217-6772 (Online) Школски библиотекар

UDC 02

Излази полугодишње: у мају и новембру

Издавач: Друштво школских библиотекара Србије, Војводе Бојовића 2, 11000 Београд

Главни и одговорни уредник: Маријана Петровић marijanapetrovic@p.pil-vb.net

Редакција:

- **Мр Миле Пенков**, Ниш (рубрика *Школски свитац – библиотекарски ствараоци*)
- **Слађана Галушка**, Београд (рубрике *Из света, Календар*)
- **Анђелка Танчић Радосављевић**, Београд (рубрике *Статус професије, Промоција читања*)
- **Мр Славица Јурић**, Бачка Паланка (технички уредник, рубрике *Поводи, Истраживања*)
- **Зорица Смиљанић**, Београд (рубрика *Сарадња, И библиотекарски су људи*)
- **Мр Весна Филиповић Петровић**, Лесковац (рубрика *Библиотека и образовно-васпитни рад*)
- **Мира Меглић**, Београд (рубрика *Прикази, Разговори*)
- **Весна Гошовић**, Београд (лектор, рубрика *Стручно усавршавање*)

Електронска адреса: drustvo.skolskih.bibliotekara@hotmail.com

Веб-адреса: <http://casopisbibliotekar.wordpress.com>

Садржај

УВОДНИК.....	3
Лиценција нонпоетика, Маријана Петровић.....	3
БИБЛИОТЕКА И ОВ-РАД.....	5
Српски лако, Маја Радоман Цветићанин.....	5
ПРОМОЦИЈА ЧИТАЊА.....	7
Међународни дан књиге за децу, Весна Обрадовић.....	7
ДИГИТАЛНО.....	8
Информациона писменост и рађање дигиталне културе, мр Славица Јурић.....	8
САРАДЊА.....	16
На истом задатку: сарадња наставника ТИО и библиотекара, мр Миле Пенков.....	16
ИСТРАЖИВАЊА.....	20
Библиотеке блиске деци, Марија Лукић.....	20
Анкета о броју приновљених књига, Виолета Мандић.....	23
ПРЕДСТАВЉАЊА.....	25
Оснивање народне књижнице и читаонице у Лесковцу, Мирослав Ж. Каранфиловић.....	25
ПОВОДИ.....	33
Летњи и вековни страхови, мр Славица Јурић.....	33
РАЗГОВОРИ.....	40
Наномирски различак, Мира Меглић.....	40
ПРИКАЗИ.....	47
Дечак и море, Маријана Петровић.....	47
КАЛЕНДАР.....	51
Пролеће и екологија, Слађана Галушка.....	51
ШКОЛСКИ СВИТАЦ.....	58
Верослав Гајовић – библиотекар и песник.....	58
СТАТУС ПРОФЕСИЈЕ.....	61
Слајдови проживљених слика, Анђелка Танчић Радосављевић.....	61
СТРУЧНО УСАВРШАВАЊЕ.....	62
Пролећна Смотра стваралаштва школских библиотекара 2012, Весна Станојевић.....	62

Лиценција нонпоетика, Маријана Петровић

ОШ “Коста Ђукић”, Младеновац

carefulwiththataxee@gmail.com

Није ми намера да обесхрабрим оне којима тек предстоји метаморфоза из вредног шегрта у лиценцираног школског библиотекарa. Намера ми је да подвучем, пре свега, да је готово немогуће да Вас мимоиђе срећан исход - лиценцираће Вас. Намера ми је такође да подвучем чињеницу да то што постоји посебан испит за лиценцу за школске библиотекарe још увек не значи (то се види из чињенице да стечена лиценца, за разлику од наставничке, нема универзални значај за рад у просвети, из избора тема за есеј, а онда и из изостанка стандарда за обављање посла за који стичете лиценцу) да законодавац, надлежно министарство, ЗУОВ, испитна комисија или било ко други, релевантан или не, сматра да постоји неко посебно поље знања, рада, способности (компетенција, тако се то све укупно зове, ако се не варам) које припада нашој професији, а, с друге стране, никоме ни на памет не пада да нам пропише обавезно стицање сертификата који од нас прави праве професионалне библиотекарe. Не само да не полажемо обавезан стручни испит у Народној библиотеци, него је стручни део нашег испита бескрајно упрошћен и олакшан у односу на стручни испит за библиотекарe: бранимо есеј који је могла и мама да нам напише, комисији га не треба предавати ни сат раније - већ и при летимичном прегледу јој ископају очи грешке на које треба благонаклоно указати. У најбољем случају се од нас тражи да смо писмени, али ни упадљиви докази о ниском нивоу постигнућа по овом стандарду вероватно нас неће учинити понављачима.

Опет, неко ће рећи да се од свих запослених у школи само стручни сарадници лиценцирају и на основу показане писмености, док остали могу бити одгајани искључиво на усменој традицији. То нам ипак враћа неко достојанство у оквирима конкретног система образовања.

У мом случају је од слања пријаве за испит за лиценцу до изласка на испит из педагошке групе предмета прошло 5, а до изласка на главни део испита - 6 година. Томе треба додати и чињеницу да сам три године пре пријављивања испита радила у различитим школама на одређено време, тако да нико није сматрао да баш њему пада у део да ме за испит уопште пријави, а мислим да ни законски није прецизирано шта се ради са нама који смо дипломирали на Општој књижевности у Београду, с обзиром на чињеницу да нас из Бироа за запошљавање упућују на конкурсе у просвети, а тамо наилазимо на Правилник о врсти стручне спреме у којем нашег звања нема, тако да понекад и деценијама радимо, а да никоме није јасно шта би с нама административно предузео. Из претходног се види да сам одлично прошла стекавши лиценцу само неколико месеци пошто ми је (и фактички) исплаћена прва јубиларна награда.

Онима који су мудрије бирали студијску групу такође предстоји чекање (не баш оволико) да се скупи довољан број библиотекара-приправника, да би се исплатило формирање комисије за стручни део испита – библиотекара примљених по конкурс за радно место, сетите се, нема много.

Педагошка група предмета је у правом смислу представљала новину у мом образовању и све време сам осећала – иако сам самостално, наравно, управо из области психологије и педагогије највише учила током свог рада у школи – да ми недостаје некаква формална потврда да сам савладала

потребно градиво и стекла тражене компетенције. За спремање испита из психологије сам користила све приступачне приручнике препоручене на сајту Министарства просвете, а педагогију сам spremala из уџбеника Недељка Трнавца који уопште није наведен у препорученој литератури, али су испитна питања формирана према поднасловима ове књиге. Ова разлика у испитима се полаже у Министарству просвете и своди се на физичку иницијацију, јер кандидати проведу понекад и пуно радно време затворени у ходницима Министарства које не смеју да напусте пре свршетка испита, што баш и није благотворно за концентрацију, нарочито кад је реч о пушачима, дијабетичарима, трудницама (има ли надређене категорије?)...

Стручни део испита се састоји из одбране есеја и полагања закона и педагошких ситуација у Министарству. Десетак дана пре испита на адресу школе стиже позив за полагање испита, тако да кандидат има времена да га одложи или да искористи седам плаћених радних дана за његово спремање (не заборавите да писмено и формално тражите тих седам дана од директора и не заборавите да у секретаријату подигнете формално решење којим Вам се овај захтев одобрава: сваки искусан приповедач ће у овом слову Закона лако препознати потенцијал за читав спектар заплета по жанровима). Под спремањем за испит се подразумева учење Закона о основама система образовања, Закона о основној школи (за нас из основних школа), а није згорег знати ни Закон о библиотечкој делатности, јер се у есеју сваки час на њега позивате, независно од теме коју добијете. Тему добијате један радни дан пре полагања (у мом случају је то био петак, тако да сам имала цео викенд за писање есеја). Теме су, колико разумем, преузете са инструктивног семинара који се одржава у Народној библиотеци (свакако је корисно чувати белешке са тог семинара) и није баш јасно какве везе имају са специфичностима рада у школској библиотеци. Не знам ни ко треба да упути библиотекара-приправника у литературу и друге изворе стручног знања, кад већина наших ментора лиценцу за рад у просвети уопште није стекла у својству библиотекара. Моја тема је била "Типологија библиотека". Истина је да је председница испитне комисије инсистирала на конкретним примерима за одлике и функције школске библиотеке, али инсистирала је и на политици набавке у јавним библиотекама. Не разумем због чега полажемо посебан испит за лиценцу за рад у школској библиотеци, независан од стручног испита за библиотекаре у осталим типовима библиотека, ако нам испитна питања обухватају мање-више иста поља, форме и конкретне примене знања, а лиценца коју тиме стичемо бескрајно сужава поље рада. Поље педагошког рада је систематски искључено из тема за есеј, дакле – из најуже стручног дела испита за лиценцу. Као пример за углед сам користила два рада (наравно, са темама различитим од моје) колегиница које су успешно и с похвалама одбраниле есеј у ранијим роковима. Одмах ми је пало у очи да ови кандидати нису писали никакве фусноте (имали су једно поподне за писање есеја). Ја сам своје ипак оставила испод текста, али нисам писала списак литературе иза текста. На испиту се показало да је Белешка потребна и инсистира се на доследном и правилном навођењу извора (у том смислу, есеј треба схватити много формалније од облика на који нас упућују речници књижевних термина). Колико знам, упркос крупним замеркама које су се углавном односиле на навођење коришћене литературе и правопис, комисија никог није оборила у том року. Верујем да је то у складу са општим трендом.

Рад се доноси откуцан и умножен у најмање два примерка, мада нема разлога да се не прихвате и рукописи, под условом да постоји копија. Есеј се брани у школи која је именована у позиву, у преподневним часовима. Закони и ситуације се полажу после четири поподне, кад се службеницима Министарства заврши редовно радно време. Законе треба добро знати, очекују се концизни и прецизни одговори на 3 постављена питања. Моја питања су била управљање и школски одбор, евиденција и јавне исправе и стручна већа. Што се тиче педагошких ситуација, постоје посебне ситуације за библиотекаре и заиста су у вези са праксом, тако да само треба да отворите душу, а љубазни и предусретљиви чланови комисије ће Вас већ прекинути кад им додија обиље примера и јалових али инвентивних покушаја да се проблем реши.

Има оних који су школску каријеру започели као библиотекари и на том радном месту дочекали да им се укаже прилика да се у истој школи запосле као наставници, учитељи, нешто треће... Има правника који све те људе пријављују за испит за лиценцу за школске библиотекаре, позивајући се на

закон, а накнадно их пријављују и на испит за лиценцу за наставнике, онда када им, у том новом својству, за овај испит дође ред (лиценца стечена у библиотеци не важи за рад у настави). Претпостављам да је у таквом случају паметно одложити испит за лиценцу за библиотекарe, тим пре што лиценца за наставнике аутоматски покрива и рад у библиотеци, те им овај првопријављени испит скида с врата.

Верујем да је број понављача на испиту за лиценцу минималан. Ипак, још је неупоредиво мање оних који су на плочник Немањине изашли са samozадовољним осмехом човека који се спрема на славље са значајним поводом. Мука велика, слава никаква.

БИБЛИОТЕКА И ОВ-РАД

Српски лако, Маја Радоман Цветићанин

ОШ "Војвода Пријезда", Сталаћ

majaradoman.cvet@gmail.com

(На 3. Смотри стваралаштва школских библиотекара, за представљање блога Српски лако, ауторка је похваљена за унапређење школског библиотекарства у категорији Библиотека и Интернет.)

Живети у смутним временима за већину обичних људи значи преживљавати, али бавити се једном од најплеменитијих професија откад је света и века, бити учитељ у смутним временима, значи побеђивати у игри без правила, јер је резултат је знање, култура и племенитост сваког младог човека, коме и нису баш најсветије ове категорије, зато што одраста у друштву под маскама, чији су постулати безобзирност, шарлатанство, глупост и амбиција. Данас је много оних који мисле да је представа о некоме много битнија од њега самог. Ипак, није довољно обући „маркирано“ одело, карирану кошуљу, понети лаптоп и бити банкар...

Док су се друге девојчице играле луткама глумећи им маме или фризерке, ја сам замишљала себе у улози учитељице. Стати пред те радознале очице и изазвати још радозналији плам тих очију, одувек ми је био сан. Када сам из разреда упућена на рад са децом само као библиотекар, чинило ми се да су ми се сви снови срушили. Међутим, убрзо сам схватила да позиција библиотекара пружа далеко више изазова, него што се обично мисли. С ове тачке гледања, мислим да библиотекарци могу да покажу да су најдинамичнији "ресурс" школе.

У свему што радим, па и овде, понашам се у складу с највреднијим саветом који сам понела с факултета: Дајте ученику осмех, он ће вама срце! Деца су једина на свету која се не дају преварити, а када препознају искреност, дају цело срце. Такви су били не само када смо до тада ретко

посећивани простор школске библиотеке претварали у куцавицу школе, већ и када сам бринући о беби имала напретек времена и покренула блог Српски лако.

Пожелела сам да створим електронски простор на коме ће заинтересовани за српски језик и књижевност моћи да реше неке граматичке недоумице, или да се подсети књижевних дела и јунака, или да пронађу идеју за писмени, или да и сами објаве чланак о некој граматичкој недоумици, песму, причу...

Данас није само проблем почети писмени састав, већ и пронаћи довољно речи да се изрази све што се има рећи. Лако је “набубати“ граматичка правила напамет, али се опет запита “бубалица“ – да ли сам био у Нишу или у Ниш?! А како тек изгледа у очима “будућег“ послодавца онај ко напише неколико “шкртих“ реченица о себи у пословној биографији? Како ће одржати говор на венчању свог најбољег друга неко ко никада раније није говорио јавно пред више људи, а једино се сети здравице “Да сте живи и здрави!“?...

Блог је креиран уз стално фокусирање на три принципа: оригиналност, једноставност и практичност. Једна од категорија носи назив "Библиотекар у акцији" и показује и доказује сву разноликост активности школског библиотекара, који је у новој школи много више од посредника између писца и читаоца.

Као неко ко читавог живота воли књиге и књижевност, српски језик, ћирилицу и писање, а обожава децу и сматра да им читање, богат фонд речи и способност да се вербално и писмено изразе може отворити многе путеве у животу, за идејну позадину свог првог чланка на овом блогу одабрала сам мисао Добрице Ћосића, који каже да "док постоји нада, могућа је победа!"

Сви ми, који учимо децу у овим смутним временима, не смемо ни на тренутак дозволити да помислимо да нам је неко у генерацији “изгубљен“! Морамо се борити, указивати пут, којим се ређе иде, али који је много вреднији и дуготрајнији од сваке лагодне и истовремено безвредне животне пречице.

Презентација

[Srpski lako](#)

Међународни дан књиге за децу, Весна Обрадовић

ОШ "Свети Сава", Младеновац

vesnaobrad76@hotmail.com

У целом свету је 2. април дан посвећен деци и књигама њима намењеним. Слави се на дан рођења Ханса Кристијана Андерсена, једног од најпознатијих писаца бајки. На овај дан се у свету, а и у многим градовима у нашој земљи, сваке године одржавају различите манифестације чији је циљ промоција дечје књиге и читања.

Иако иначе негује међусобну професионалну сарадњу, актив школских библиотекара са територије Општине Младеновац је ове године, поводом Међународног дана књиге за децу, у пријатном амбијенту општинске Свечане сале, први пут наступио као јединствени организатор неке културне манифестације.

Манифестацију је отворила Весна Обрадовић, председник Актива школских библиотекара Општине Младеновац.

У уводном делу програма приказан је рецитал ученика ОШ „Свети Сава“, док су ученици Гимназије играчком у част књиге и читања дали добар пример млађим другарима.

Током главног дела програма ученици млађих разреда 5 основних школа са територије наше општине читали су препоруке – кратке формално неомеђене текстове, којима омиљену књигу препоручују својим вршњацима с циљем да се књиге што више читају. Ученици старијих разреда су читали своје критичке приказе омиљених књига за децу. Најуспешније препоруке и критике биле су оцењене од стране жирија који су чиниле професорке српског језика и књижевности: Снежана Вуловић, Ивана Гавриловић Станковић и библиотекар – Јасмина Чабрило. Библиотека «Деспот Стефан Лазаревић» је обезбедила награде најуспешнијима.

О савременој књизи за децу, у свету и код нас, говорила је гошћа ове манифестације, Јасмина Чабрило, представник Библиотеке „Деспот Стефан Лазаревић“. Она је приредила и изложбу најчитанијих наслова савремене књиге за децу, коју су сви учесници са задовољством погледали и, наравно, прелистали експонате. Овом приликом је поручила ученицима основних школа да би било корисно да бар једном месечно у оквиру Градске библиотеке препоруче својим вршњацима занимљиве књиге и уједно позвала на учлањене у Библиотеку "Деспот Стефан Лазаревић", које је на тај дан било упола цене.

Имајући у виду да интересовања детета спадају у најважније људске диспозиције и да се развој тих интересовања дешава интензивно у току основног образовања, овакве ваншколске и ваннаставне активности свакако ће утицати на интензитет развоја и усмеравања интересовања у жељеном правцу. Подршка томе, када је реч о читању и књизи, свакако је издаваштво у области књиге за децу, које је последњих година учинило знатан помак, библиотечко-информациони извори школских библиотека и библиотекари као незаобилазна подршка.

ДИГИТАЛНО

Информациона писменост и рађање дигиталне културе, мр Славица Јурић

ОШ "Свети Сава" Бачка Паланка

slavicajuric@live.com

Готово да не постоји манифест, стратегија, план или какав други важан савремени документ у којем се не помињу информациона и дигитална писменост, те доживотно учење. Ти се појмови, нажалост, често наводе као флоскула и лингвистичка поштапалица које служе као доказ да смо, тобоже, дорасли свом времену. Оно што се даље у таквим актима нуди најчешће је само мали корак до оног што ти појмови заиста представљају. Ове речи нису произвољна процена аутора ових редова. Бриселским упитником [Тренд V](#) којим су обухваћени универзитети у региону показало се да је опште стање такво да доживотно учење и информациона писменост као концепт образовања нису приоритет земаља у региону, али да то временом могу постати. Није, наиме, довољно позвати се на те појмове, преписати и потписати стратешке документе, него је потребно читавим низом акција и конкретних програма показати да образовни систем почива на овом концепту. Зато нам ваља кренути од тумачења ових појмова.

Видови писмености

Теоријски, писменост се дели на више видова: *основну или елементарну писменост* – способност читања и писања, рачунања; *функционалну писменост* – способност примене стечених знања у новим ситуацијама; *друштвену писменост* – способност комуницирања у културном контексту; *информациону писменост* – способност критичког лоцирања, процене и коришћења информација; *дигиталну писменост* – способност примене информационе писмености у дигиталном окружењу; *медијску писменост* – способност разумевања и коришћења, анализе и интерпретације порука у свим облицима масовних медија: књигама, новинама и часописима, радију, телевизији и интернету; *библиотечку писменост* – способност коришћења свих библиотечких ресурса; *визуелну писменост* – способност да се разумеју и користе слике, фотографије, илустрације и рачунарска графика с циљем преношења порука, мисли и личних доживљаја, при чему користимо претходна знања о свету око нас (Дејвид Боден, [Информациона и дигитална писменост: преглед концепата](#), Лондон, 2001).

У складу с цивилизацијским развојем и потребом поседовања све већег броја нових вештина, поменути облици писмености се све више и све чешће додају нови, те тако говоримо о еколошкој, демократској и другим облицима писмености. Неки од наведених видова писмености могли би се лако посматрати као део, подврста или степен неке друге писмености, а има аутора који сматрају да су све друге писмености подврста или категорија информационе. Тако се библиотека писменост сматра претходницом информационе писмености, а визуелна писменост њеним делом. Као део информационе писмености ваља посматрати и *информатичку или рачунарску писменост* и у оквиру ње *мрежну писменост*, која подразумева разумевање и коришћење могућности глобалне информационе мреже.

Као појам надређен осталим писменостима, информациона писменост има бар три перспективе или слоја:

1. дисциплину која проучава културу информација и облике проучавања информација;
2. друштвено-политичку перспективу као циљ образовне политике;
3. когнитивну перспективу као облик личне способности.

Однос информационе и осталих видова писмености

Информациона писменост је много више од рачунарске или функционалне писмености са којима је најчешће поистовећују. Најчешће навођена дефиниција информационе писмености јесте она која се користи као стандард у високом образовању, а лако се може графички приказати као след активности и способности које препознају потребу за информацијом, проналазе је, процењују и ефикасно користе:

У том следу активности и вештина извори информација се никако не могу свести на рачунар, односно интернет, већ обухватају све изворе: библиотеке са свим врстама грађе, службене изворе, специјализоване установе и организације, медије и интернет.

Овој основној дефиницији информационе писмености повремено су додаване и друге нијансе које само подвлаче или нијансирају неки од њена четири основна елемента. Битан додатак и напредак учињен је када се у дефиницију почео додавати и етички елеменат. Тако је [Шила Вебер](#) (Shela Webber), водећи светски стручњак у области информационе писмености са британског Универзитета у Шефилду, у последњи елеменат ефикасне употребе укључила конструкцију: „мудро и етичко коришћење информација у друштву“. На тај начин она није додала само етички елеменат, него и социјалну природу информација, као и одговорност појединца према другима при пласирању неке информације.

Информациона и информатичка писменост

Информациону писменост склони смо да мешамо са информатичком. Информатичка или рачунарска писменост подразумева низ техничких вештина које су нам потребне приликом коришћења рачунара. Док се информациона писменост бави садржајима информација, информатичка писменост односи се на технолошки ниво употребе и коришћења рачунарских система, мрежа и програма, тј. своди се на „знати како“. Због све већег броја информација у електронском облику, појединац који је информационо писмен користи и вештине рачунарске писмености. Другим речима, информациона писменост често укључује рачунарску писменост иако то није неопходно. Обрнуто се никад не јавља као законитост: рачунарски писмен појединац уопште не мора бити и информационо писмен. Често ћемо срести експерте рачунарства који не умеју да процене информације или имају проблема чак и са основном, алфанумеричком писменошћу. Штавише, појединцу који ја научио да учи користећи макар само једну врсту извора (књигу), поседује основну и функционалну писменост у високој мери, има развијен критички однос према изворима знања, много је лакше да постигне информациону писменост него појединцу који има висок степен рачунарских компетенција, а остале видове писмености запостављене. Тако ваља оповргнути и погрешно уверење да су млади и деца информационо писменији од одраслих само зато што немају страх пред рачунаром и што се добро сналазе на њему. Ради се о скупу вештина које везујемо за рачунарску, а не за информациону писменост. Информациона писменост стиче се у процесу учења, критичког мишљења и етичког

коришћења информација. Примерице, ученик или студент који информацију зна да пронађе, да је процени као одговарајућу и стави у свој задатак или на блог, али нема обзира према интелектуалној својини (етички елемент), не може се звати потпуно информационо писменим. Ситуација је још јаснија код оних појединаца који одлично владају рачунаром, али им он служи искључиво за забаву.

Однос дигиталне и информационе писмености

Дигитално се као израз користи да би се у техници означили подаци изражени као дискретне вредности. Рачунари су дигитални јер похрањују и обрађују податке у бинарном облику, као јединице и нуле. Но, поистовећивати дигитално са рачунаром значило би успоставити синонимију између рачунарске и дигиталне писмености. Дигитално се, међутим, не ограничава на рачунар нити на друге машине које користе дискретне вредности. Дигитално се данас користи као ознака за читаву једну културу – дигиталну, која представља метонимију за сплет виртуелних привида и виртуелне стварности, тренутних комуникација, свеприсутних медија и глобалних могућности укључења. Дигитално данас не представља само рачунар, већ читав низ технологија: дигитални филм, дигиталну телевизију, електронску музику, видео-игре, дигиталну телефонију итд. Дигиталним се могу сматрати и културни и уметнички одговори на свеприсутност дигиталних технологија, као што су киберпанк романи, нова типографија, нет-арт итд. У сферу дигиталног увршћујемо и такозване *dot.com компаније* које производе високе технологије и говоре да се ради о новом капитализму који има већу моћ и од самих држава. Појаве контролисане рачунарима и високим технологијама, попут виртуелних ратова или пројекта људског генома у коме пренос наслеђених особина постаје дигиталан, такође спадају у сферу дигиталног, што израз дигитално чини изразито комплексним. Стога се већ увелико о нашем времену и начину живљења говори као о дигиталној култури (Чарли Гир, *Дигитална култура*, Београд, 2011).

Дигитална писменост нас донекле оспособљава за разумевање те и такве дигиталне културе у којој живимо. Она се, с једне стране, никако не сме поистовећивати с интернетом, иако подразумева читање и разумевање хипертекста, јер се у дигиталној форми може наћи било која врста до јуче традиционалне грађе. С друге стране, поставке информационе писмености, по којима се информације читају, разумеју, селекују, процењују и етички користе, лако се могу применити и на сву дигитализовану грађу. Дигиталну писменост би, дакле, требало схватити као најатрактивнији и најновији вид информационе писмености. Информациона писменост примењује се, наиме, и на изворе у штампаном облику. Најједноставније речено, дигитална писменост јесте информациона писменост примењена на дигиталне изворе и појавне облике модерне културе.

Однос медијске и информационе писмености

Медијска писменост васпитава и подстиче на критичко мишљење и интерпретативни приступ свим врстама порука с масовних медија, које се изражавају сликом, звуком и језиком. При томе, масовни медији не морају бити дигитални, што ову писменост разликује од дигиталне, а приближава је информационој уколико су нам медији извори информација. Коришћење информације у медијској писмености подразумева њену специфичну намену за одређене медије и одређене циљне групе.

Начини информационог описмењавања

[Калимера-смернице](#) (Cultural Applications: Local Institutions Mediating Electronic Resource Access) садрже добар преглед метода, техника и вештина за информационо описмењавање:

- учење на даљину и учење на мрежи (електронско учење)
- учење оријентисано на ученика
- самоусмерено учење
- учење засновано на решавању проблема, на логичком закључивању и на истраживању

- рачунарска писменост
- смешано учење (blended learning)
- сарадничко учење
- електронско тестирање и полагање испита
- веб 2.0 учење
- електронски системи за управљање знањем
- микроучење
- онлајн туторство и менторисање
- онлајн разматрање
- виртуелни универзитети
- ...

Технике и поступци који се могу користити за подизање нивоа информационе писмености могу бити:

- снимци екрана са звучним упутствима
- електронски портфолио
- паметне справе
- мултимедија и хипермедија
- веб-сајтови
- сараднички софтвер
- социјалне мреже и заједнице
- електронске дискусионе табле
- блог, вики, чет, игре
- социјални обележивачи
- ...

Информационо писмени појединац и кључне вештине за 21. век

Информациона писменост као концепт настала је с развојем ИКТ-а још 70-их година. Термин први пут користи Пол Зуровски, везујући га за ефикасно коришћење информација у решавању проблема. Од почетног фокусирања на решавања проблема, информационо писменост се развила у универзални концепт процеса учења. У том развоју значајно место има модел Ејзенберга и Берковића, који су 1990. године установили [шест карактеристика](#) на којима се заснива информационо описмењавање и који представљају оквир сваког учења:

1. дефинисање питања на које је потребно одговорити;
2. креирање стратегије за приступ информацијама;
3. лоцирање и приступ информацији;
4. коришћење информације у интеракцији;
5. синтетизовање информације: организовање и представљање;
6. евалуација информације: процена и критички осврт на коначан производ и на сам процес прибављања информације.

Те карактеристике су доживеле неку врсту ревизије у општеприхваћеним [Стандардима за информациону писменост у високом образовању](#), које је донело Америчко библиотекарско друштво 2000. и које подразумева 5 стандарда и 22 индикатора. Стандарди су :

1. способност одређивања природе и обима неопходне информације;
2. брз и ефикасан приступ, тј. проналажење информације;
3. процењивање информације и њеног извора и критичко укључивање одабране информације у своја претходна знања и вредносни систем;
4. коришћење информације за остварење одређеног циља;

5. познавање економских, правних, социјалних и других прилика које омогућавају да се информације користе у складу с етичким и правним нормама.

Информационо писмени појединац је онај који у свој систем знања непрестано уноси различите квалитативне промене, као што показује следећи дијаграм:

Упркос честом коришћењу именице „информације“ и атрибута „информационо“, не смемо заборавити да је информација сваки пут коришћена као општи појам, не и као и степен знања, иначе би се котирала врло ниско у нивелацији знања. При сваком помињању информационе писмености ваља имати на уму речи [Алана Бандија](#): „Узбуђење које осећамо када успемо брзо да дођемо до информације или је пошаљемо не сме се помешати са много захтевнијим задатком претварања информације у знање или мудрост.“

Доживотно учење

Из ширих или ужих дефиниција информационе писмености и индикатора по којима одређујемо информационо писменог појединца разазнају се и друге вештине које су том појединцу потребне. Најкраће речено, то је појединац који је научио да учи (учење учења, метакогниција) и спреман је да учи стално. Чим се помене перманентно (непрестано, стално) учење, приближавамо се и другом изразу о коме непрестано слушамо – доживотном учењу као концепту образовања у информационом друштву. Доживотно учење је само последица нових услова и констелација информационог друштва. О томе нам најбоље сведочи Болоњски процес, наравно, уколико он није само формално покриће за друштво у развоју без истинских и суштинских промена. Кључ за доживотно учење јесте информационо писменост, зато што информационо компетентност појединца шири оквире његовог образовања изван учионице, оспособљава га за самостално истраживање и повећање опште одговорности. Док се информационо писменост стиче од најранијег периода и васпитава на свим нивоима образовања, дотле се доживотно учење сматра логичним продужетком формалног учења. Да доживотно учење не би било стихижско и везано само за информалне и неформалне облике учења, факултети укључени у Болоњски процес постају носиоци **програма доживотног учења**. Програм доживотног учења не сматра се студијама, а они који су у њега укључени – студентима. Факултети својим статутима предвиђају могућност планирања и остварења ових програма, а покриће и правни оквир имају у Закону о високом образовању (члан 96). За савладане програме учења током целог живота или доживотног учења добијају се бодови по ЕСПБ (Европски систем преноса бодова), по

којима 1 такав бод износи 25 сати познатог нам стручног усавршавања које се мерило искључиво сатима. За запослене у основношколском и средњошколском образовању ова промена је видљива и у новом [Правилнику о стручном усавршавању и стицању знања наставника, васпитача и стручних сарадника](#). Програми доживотног учења упознаваће запослене у школама са научним и стручним иновацијама и уравнотежено развијати све компетенције.

Кључне компетенције за доживотно учење

Европски парламент и Савет Европе усвојили су 2006. године документ који дефинише кључне компетенције за доживотно учење ([Key Competences for Lifelong Learning](#)). То су:

1. комуникација на матерњем језику
2. комуникација на страним језицима
3. математичке компетенције и основне научне и техничке компетенције
4. дигиталне компетенције
5. учење како се учи
6. друштвене и грађанске компетенције
7. иницијативност и смисао за предузетништво
8. културална свест и изражавање.

Пандемонијум дигиталног

Дигитално мења људску свест више него што можемо приметити или више него што сами признајемо. Дигитални медији су увелико партиципаторни, јер њихови корисници имају могућност и потребу да сами учествују и креирају садржаје, а не само да их пасивно конзумирају као што је то било с претходном генерацијом електронских медија. Светска мрежа постала је простор за сарадњу и комуникацију. Чињеница да свако ко има приступ одговарајућој технологији и извесна знања о њој може да креира садржаје означава крај водеће парадигме ширења доминантних или пожељних идеја и вредности. Промене у новим медијима промениле су перцепцију и начин на који размишљамо о себи. С једне стране, ситуација у којој сами контролишемо властиту „потрошњу медија“ и стварамо сопствене садржаје отвара невероватне могућности. До јуче смо гледали и слушали одређене медијске садржаје у време и на начин који нам сервирају други. Данас већ свако дете *скида, реже, рипује, миксује* ... медијске садржаје, поставља их на мреже и заједно с другима, просторно удаљенима и физички непознатима, расправља о њима или их с њима дели. С друге стране, тој и таквој култури прети несавладив комуникацијски шум „страшног века који бучи“, самоистицање и бесмислена бестелесна интеракција, која је суштински асоцијална и асолидарна, иако се непрестано говори о сарадњи и комуникацији. Дигитална култура захтева редефинисање многих појмова, као што су заједница, пријатељство, социјално, интеракција, солидарно, јер се у дигиталном окружењу ови појмови често показују као антипод оном што смо донедавно под њима подразумевали.

Дигитално је предмет есхатолошких спорова и оспоравања још од појаве првих бар-кодова. У бар-кодовима и чиповима препознају се симболика жига звери, добровољног пристајања човечанства на губитак људског, доброг, племенитог, душевног, божанског. Владавина ствари и технике, робовање уместо овладавања њима заиста се може указати као крај не – прогреса, него људскости.

Друштво знања и будућност образовања

Информационо друштво као императив често се поистовећује са друштвом знања, тј. степеном развоја људског друштва у коме ће знање бити најважнији ресурс и извор чак и економског напретка. Има, међутим, аутора који праве разлику између информационог друштва и друштва које учи, тј. друштва знања. Разлика је терминолошке, не и суштинске природе. Уобичајено је да се под појмом информације и информационог подразумевају сви степени знања, од пуког податка до сублимисане

мудрости, као општег појма за знање. У светлости будућности образовања ово термилошке разликовање још и има своје оправдање: циљ образовања је увек, а не само у 21. веку, био достизање што вишег степена знања.

У чему је онда особеност образовања у будућности и друштва знања као идеала или стандарда којем се тежи? То питање би се могло преформулисати много интригантније, не само као замена теза, него као суштинско питање. Савремено друштво је већ пуно сваковрсног знања, као никада раније, а планета је пред уништењем. Какво знање нам недостаје да се то уништавање заустави, ако не и да се уништено поправи? Ако не знамо одговор на то питање, сва пуста стратешка документација постаје само још једна демагогија центара моћи савременог света.

Зато хоћу да верујем да будућност образовања неће почивати само на развијању вештина и способности, него пре свега етике; да ће промовисати вредности, насупрот самопромоцији продорних себичних појединаца; да ће истицати дела, а не интересе. Изнад свега, желим да будућност образовања узме, односно задржи, све најбоље из прошлости.

Извори и литература

- Стратешки документи о информационој писмености

- [Лисабонска стратегија](#) (повеља), 2006.

http://ec.europa.eu/information_society/eeurope/i2010/ict_and_lisbon/index_en.htm

http://en.wikipedia.org/wiki/Lisbon_Strategy

http://consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/00100-r1.en0.htm

- [Александријска повеља о информационој писмености и доживотном учењу](#), 2005.

на српском језику: <http://www.ifla.org/files/wsis/Documents/BeaconInfSoc-rs.pdf>

- [Стратегија развоја информационог друштва у РС до 2020. године](#)

- Информациона писменост и доживотно учење, Београд, 2008.

- Čarli Gir, *Digitalna kultura*, Београд, 2011.

- Vesna Crnogorac, [Svetlost aleksandrijskih svetionika](#) (20. мај 2012)

- [Understanding Information Literacy](#), UNESCO (20. мај 2012)

- [Information literacy in Europe: a literature review](#) (20. мај 2012)

- [Digital Literacy](#) (20. мај 2012)

На истом задатку: сарадња наставника ТИО и библиотекара, мр Миле Пенков

ОШ „Десанка Максимовић“ Чокот, Ниш

penkowmile@gmail.com

(Рад представљен на 4. Интернационалној конференцији *ТИО 2012 – Техника и Информатика у образовању*, Чачак, Србија 1-3. јун 2012.)

Резиме: Библиотекар основне школе у новом информационом времену и условима повећане тражње за провереним изворима информација настоји да успостави бољу и свестранију комуникацију и сарадњу с наставницима Техничког и информатичког образовања, односно Информатике и рачунарства. У раду су разматрани и практични модели њихове сарадње и доприноса у припреми и реализацији јавних, културних и информативно-промотивних активности у основној школи.

Кључне речи: *библиотека основне школе, сарадња с наставницима, јавна и културна делатност, медијатечки послови*

1. УВОД

Тежња ка формирању функционалног знања ученика, потребног за сналажење и активно учешће у савременом свету, представља изазов и покретачки мотив библиотечно-информационог, васпитно-образовног, јавног и културног рада модерног школског библиотекара. Поштујући принцип мултидисциплинарности у приступу настави и ваннаставним активностима ученика, он је активни промотер сарадње са свим предметним наставницима, учитељима, а посебно с наставницима Техничког и информатичког образовања, односно Информатике и рачунарства (1). Та се креативна и плодотворна веза исказује како на пољу практичне примене онога што су ученици научили на редовним наставним часовима ТИО и ИР (током обављања истраживачких задатака у библиотеци или при изради домаћих задатака уз коришћење информационих технологија), тако и у заједничком деловању приликом реализације јавних, културних и промотивних активности у самој школи и информационом окружењу.

2. БИБЛИОТЕКА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ У НОВОМ ИНФОРМАТИЧКО-ИНФОРМАЦИОНОМ ОКРУЖЕЊУ

Развој информационих технологија у 21. веку умногоме је утицао на обогаћивање и осавремењавање свих сегмената делатности школског библиотекара: библиотечно-информационог пословања, васпитно-образовног рада са ученицима, његових културних и јавних активности, као и архивско-документационог и информативно-промотивног рада.

Библиотечки фондови наших основних школа су се у недавној прошлости попуњавали дидактичким материјалом на различитим носачима информацијама, тако да многе библиотеке поседују мноштво застарелих, неактуелних и нефункционалних наставних садржаја, попут оних на филмским тракама, дијафилмовима, грамофонским и магнетофонским плочама, видео-касетама. За презентовање овог сада већ технолошки превазиђеног образовног материјала служили су дијапројектори, касетофони и

магнетофони, грамофони, графоскопи, видео-рикордери и видео-плејери и телевизијски апарати. Међутим, некадашња „медијатека“ одлази у прошлост, јер се сада уместо ових уређаја користе рачунари са уграђеним читачима информација, пројектори, видео-бимови, тзв. „интерактивне табле“.

Имајући у виду потребу свих наставника основне школе, библиотекар нашег времена се труди да прибави актуелну и функционалну методичку и стручну литературу и у штампаним и електронском облику - допунске уџбенике, књиге, часописе, зборнике радова, презентације, филмове (2). Веома је значајно да библиотекар поседује и квалитетан софтвер, односно програме за обраду текста, звука и слике, као и да та своја информатичка и информационо-технолошка знања преноси наставницима, теоријски и практично, указујући на могућности примене у настави, нудећи образовне материјале и туторијале (3).

Поред тога, обавеза је библиотекара основне школе као стручног сарадника да активно и плански, у оквиру своје библиотечко-информационе и васпитно-образовне делатности врши оспособљавање ученика и наставника за рад са модерним информатичким средствима, у циљу боље припреме наставе, безбеднијег коришћења рачунара и рачунарске опреме, нових програма, Интернета. Још конкретнију информатичко-техничку и информациону ангажованост библиотекар остварује у оквиру своје јавне и културне делатности. Управо у овом домену, дакле, долази до преплитања активности које библиотекар има као редовну обавезу са оним које се наставнику ТИО односно ИР јављају као допунске, најчешће ради покривања наставне норме. Пракса показује да се оптимална сарадња библиотекара и наставника ТИО и ИР остварује у раду специјализованих тимова Наставничког већа – Тиму за организацију приредби и школских манифестација и Тиму за маркетинг и информисање. Притом, однос библиотекара и наставника у заједничком раду на медијатечкој припреми и подршци приредбама и јавним школским манифестацијама треба да буде сараднички и партнерски, заснован на поверењу и уважавању.

3. БИБЛИОТЕКАР И НАСТАВНИК ТИО/ИР НА ИСТОМ ЗАДАТКУ

Са све већом информатизацијом и дигитализацијом наставног процеса, у многим школама се, уколико за то постоје просторни и материјални услови, формира тзв. „дигитална учионица“, која поседује више радних места са рачунарима за кориснике (ученике и наставнике) – за учење, обављање практичних задатака, као и за сврсисходно истраживање на Интернету у складу са својим образовним и културним интересовањима. Пошто је најчешће читаоница библиотеке премала за претварање у вишенаменску дигитализовану учионицу (мултимедијални центар), то се за ово користи информатички кабинет или посебна учионица, а за одговорно лице одређује наставник ТИО, односно ИР. Међутим, као и приликом припреме и реализације свих других школских наставних и ваннаставних активности, и на овом пољу сарадња библиотекара и наставника ТИО/ИР може бити на завидном нивоу, будући да се у библиотечком фонду налази мноштво корисних електронских и дигитализованих извора информација који се могу понудити како ученицима тако и наставницима свих предмета. Притом се полази од целине образовног процеса и схватања да су и наставници истовремено ученици, они који су у континуираном процесу целоживотног учења, што је у потпуној сагласности са духом модерног библиотекарства и његовом новом просветитељском улогом. Нарочито је наставник ТИО/ИР од велике помоћи свим организаторима приредби и других школских манифестација када треба припремити сложенију мултимедијалну презентацију (рецимо код обогативања презентације видео-записима и музичким садржајем и повезивања са линковима који указују на поједине наставне или пригодне материјале). Велики број наставника данас за презентацију одабраних садржаја самостално користи PowerPoint-презентације, али се искуствено показало да им је готово увек потребна нека врста консултације и мале асистенције од стране наставника информатичке групе предмета.

При самој реализацији планираних активности, улога библиотекара/наставника ТИО или ИР састоји се у правилном постављању опреме (најчешће се у основним школама за те прилике користе лаптоп и пројектор, евентуално и звучници, а у скорије време и „интерактивна табла“) и давању упутстава

презентерима како да исту самостално користе. Поред тога, неопходно је и његово стално присуство, како би се у случају квара или нестручне употребе опреме адекватно реаговало у циљу даљег одвијања активности. Уколико је то могуће, најбоље је обезбедити резервну опрему, са свим неопходним хардверским и софтверским решењима, и тиме би се одговорило на евентуални квар уређаја или нестручно руковање, односно коришћење програма. Иако су овакве ситуације ретке, управо се у тим приликама види обученост и спремност наставног особља (па и целог тима), да правовремено реагује и отклони проблеме у току реализације јавног програма.

Културна и јавна делатност представља интегрални део укупних васпитно-образовних активности школе, којима се остварује сарадња са локалном, културном и широм заједницом, у циљу побољшања радних резултата и поспешивања општег културног нивоа ученика и локалне средине. Поред обавезних приредби за Дан школе и Савиндан, прилика за организацију пригодних културних и јавних манифестација у основној школи има много: Пријем првака, Европски дан језика, Светски дан мира, Дечја недеља, Светски дан школских библиотекара, Нова година, Дан заљубљених, Светски дан вода, Дан матерњег језика, Светски дан књиге, Дан словенске писмености, Дан Европе, Видовдан. Поред приредби, библиотекар као медијатекар и наставник ТИО/ИР сарађују у припреми и брину о техничким условима одржавања квизова, филмских пројекција, седница Наставничког већа и састанака Савета родитеља и Школског одбора, гостовања позоришних и луткарских трупа, музичких оркестара. Томе се могу додати и посете наставника из других школа, Школске управе, личности из јавног и политичког живота, представника локалне власти и установа културе, донатора...

Сем ученика и наставника који заједнички реализују пригодне приредбе и друге свечаности и културне програме, њиховом успеху и атмосфери доприносе и остали учесници, који помажу, допуњавају и подржавају овакве креативне напоре. Још у припреми је потребно, на пример, обједињавање музичких композиција на једном месту у рачунару, унос додатних аудио и видео-прилога, штампање синопсиса приредбе, радних текстова за водитеље и извођаче, као и извођење тонских и светлосних проба и провера исправности технике (музичког разгласа и помоћних уређаја - звучника, микрофона, пројектора, „интерактивне табле“, видео-бима...). Потом је и за конкретну реализацију програма неопходна информатичко-техничка подршка, коју пружају библиотекар/медијатекар или наставник ТИО/ИР. Ова би се подршка односила на конкретно коришћење рачунарске опреме и презентационих програма, односно на рад за микс пултом, подешавање и контролу звука, при чему се очекује да већа одговорност буде на наставнику ТИО/ИР (као уистину компетентном и стручном лицу), а да библиотекар буде његов асистент.

Све ове програме, такође, треба забележити фотографским апаратом или камером, а касније умножити и сачувати за школску архиву. У сарадњи с наставницима ТИО и ИР библиотекар-медијатекар у континуитету прати наставничке активности, документује их фото-апаратом и камером, потом и смешта у базу података (архивира), што ће бити од користи неком будућем организатору, ради увида и прегледања ранијих сличних приредби, истим или другим поводом. Прикупљена документарна грађа (фотографска, филмска, електронска, штампана) о свим реализованим јавним и културним активностима школе остаће као траг и запис о једном времену, па их треба чувати у дигиталном облику, на хард-дискovima рачунара, компакт-дискovima, екстерним хард-дискovima и другим меморијским уређајима и форматима. Доступност и сигурност електронске архивско-документационе грађе у школској библиотеци у многоме ће зависити од информатичко-техничке поткованости библиотекара и стручне помоћи наставника ТИО, односно ИР.

4. САРАДЊА У ОКВИРУ ИНФОРМАТИВНО-ПРОМОТИВНЕ ДЕЛАТНОСТИ

Истовремено са сопственом промоцијом кроз културно-уметничке приредбе, обележавања празника и јубилеја, друштвено-корисне акције и спортска такмичења, школа настоји да информише и упознаје родитеље ученика, локалну и ширу заједницу са својим активностима кроз штампање школског листа и припрему садржаја на школском Интернет-сајту. Оба ова медија јесу простор на

коме се сустичу информације из окружења (локална заједница, културне установе, друге школе, школска управа), а из њега се истовремено одашиљу обавештења о раду школе, њених ученика и наставника.

Промотивно-маркетиншка представа школе преко школског листа и сајта мора бити пажљиво припремљена и вођена. Техничко уређење листа, прелом страница, унос и обрада фотографија захтевају познавање области штампарства и индустријског дизајна, али и одговарајућег софтвера, па је од великог значаја улога наставника ТИО/ИР, који би на себе преузео овај одговоран и креативан посао. То се односи и на школски сајт, чије је ажурирање још захтевније и тражи праћење новина у свету софтверских програма, уз познавање производње сопствених извора информација у дигиталном облику. Не мање важна је и улога библиотекара, као особе која брине о расположивим информационим изворима и документационој грађи у школској библиотеци. У школама које за то имају могућности, библиотекар и наставник ТИО/ИР као чланови Тима за маркетинг и информисање учествују у изради монографије школе, зборника литерарних радова ученика, односно у припреми изложби ликовних и видео-радова ученика, или пак у организацији и реализацији ђачких игранки и маскенбала.

5. ЗАКЉУЧАК

У условима све интензивнијег развоја информационих технологија, све више се намеће питање њихове улоге у свакодневним активностима учитеља, наставника, стручних сарадника, као и ученика основне школе. Библиотекар основне школе и наставник Техничког и информатичког образовања/Информатике и рачунарства су активни учесници свих школских програма на којима је потребна медијатечка, односно информатичко-техничка подршка – попут приредби, гостовања књижевника, музичара, глумаца и других културних радника, или пак предавања и трибина. Сарадња школског библиотекара и наставника ТИО/ИР представља веома важан фактор у припреми и реализацији јавних и културних активности основне школе, а нарочито у решавању проблема који се односе на безбедност и умешност коришћења информатичке опреме и савремених аудио-визуелних и електронских извора, као и на примену нових информационих технологија.

6. ЛИТЕРАТУРА

[1] Влаховић Б.М. *Од библиотеке ка мултимедија центру школе*, Други семинар за школске библиотекарске, *Школски библиотекарски на почетку 21. века*, Сремски Карловци, 16-17. новембар 2006, [http:// skolskibibliotekari.wordpress.com/](http://skolskibibliotekari.wordpress.com/) (преузето 6.5.2011).

[2] IFLA/UNESCO *Смернице за школске библиотеке*, Гласник НБС, 1/2005, 412, [хттп://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282](http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282) (преузето 5.5.2011).

[3] Брофи П. *Библиотека у 21. веку: нове услуге за информационо доба*, Београд: Слио, 2005.

[4] Клејтон П., Горман Г.Ј.: *Управљање изворима информација у библиотекама*, Београд, Слио, 2003.

(1) У даљем тексту: наставник/ци ТИО/ИР.

(2) Библиотекар помаже наставницима школе да пронађу потребни материјал у штампаном или дигиталном облику, или на Интернету. Тако је, на пример, могућа сарадња и са наставницима ликовне и музичке културе: часови у библиотеци, слушање аудио-дискова, гледање снимљених музичких концерата, музичких филмова, документарних и играних филмова о великим сликарима и

музичарима; снимање пробних наступа ученика за приредбе, прегледање снимака и корективни рад наставника са ученицима, или, рецимо – припрема материјала и увежбавање ученика који се су се пријавили за ваншколска музичка такмичења.

(3) Лица која су била задужена за бригу и руковање некадашњом презентационом опремом, медијатекари – постали су „технолошки вишак“ у времену када се од сваког учитеља и наставника очекује да буде информатичко-технички описмењен и спреман да своја ИТ-знања и практично примени у настави. Према актуелној систематизацији, у основној школи не постоји радно место медијатекара, већ само радно место библиотекара, за разлику од средње школе, где медијатекар као стручни сарадник постоји у музичкој школи. Међутим, ове све сложеније и захтевније медијатечке послове у основним школама данас обављају они који су за то информатички оспособљени (библиотекари различитих предметно-стручних компетенција и библиотекари-информатичари) и наставници информатичке групе предмета – они који су за то, природно, својом професијом и знањем „предодређени“ или их имају као обавезу у оквиру тзв. „осталих послова“, на основу одлуке директора школе.

ИСТРАЖИВАЊА

Библиотеке блиске деци, Марија Лукић

апсолвент на Катедри за библиотекарство и информатику Универзитета у Београду

marija.lukic.bib@gmail.com

Добро снабдевена библиотека и лепо уређена читаоница привлачи многе ученике, посебно ако се у том простору одржавају састанци литерарне дружине, књижевне вечери, такмичења, изложбе и друго. Осим тога, ученике треба од малих ногу упућивати да стварају и своје кућне библиотеке. У свакој библиотеци децја машта се храни најбољим штивом на свету. Ту деца могу наћи одговоре на многобројна питања. Свака библиотека треба да преузме и одговорност за оно што дете чита. Она је најбољи и најпогоднији простор за дружење, организовање разних анкета о књигама, о укусима млађих читалаца.

Децу треба водити у библиотеке од најмлађих дана. Мноштво књига у библиотеци, атмосфера и библиотекари могу у великој мери да мотивишу ученике да читају и што чешће долазе у библиотеке. Мотивација је основа за даљи рад, први корак у остваривању активног и стваралачког односа свих младих читалаца.

Љубав према књизи и читању не може се подстицати хладним наређивањем да се нешто обавезно прочита или пажљиво саслуша. Потребна је увек топла, љубазна реч, разумевање и подршка како библиотекара и породице, тако и целог друштва.

Деца треба да прихвате књигу као предмет задовољства, а не као предмет сазнања и учења, како би касније књизи прилазили без страха, развили интересовање и љубав према књизи, која постаје пријатељ и неопходан чинилац у одрастању и сазревању младих.

За децу која долазе први пут у библиотеке потребна је срдачна добродошлица. Деци се треба представити, наградити их неким малим поклоном, а затим их повести у обилазак библиотеке. Сваком треба посветити довољно пажње како се не би осетили занемарено и несигурно у новом простору. Шарене и богато илустроване бајке и приче треба поставити на видно место, како би били надхват руке млађој деци, како би код њих изазвали задовољство.

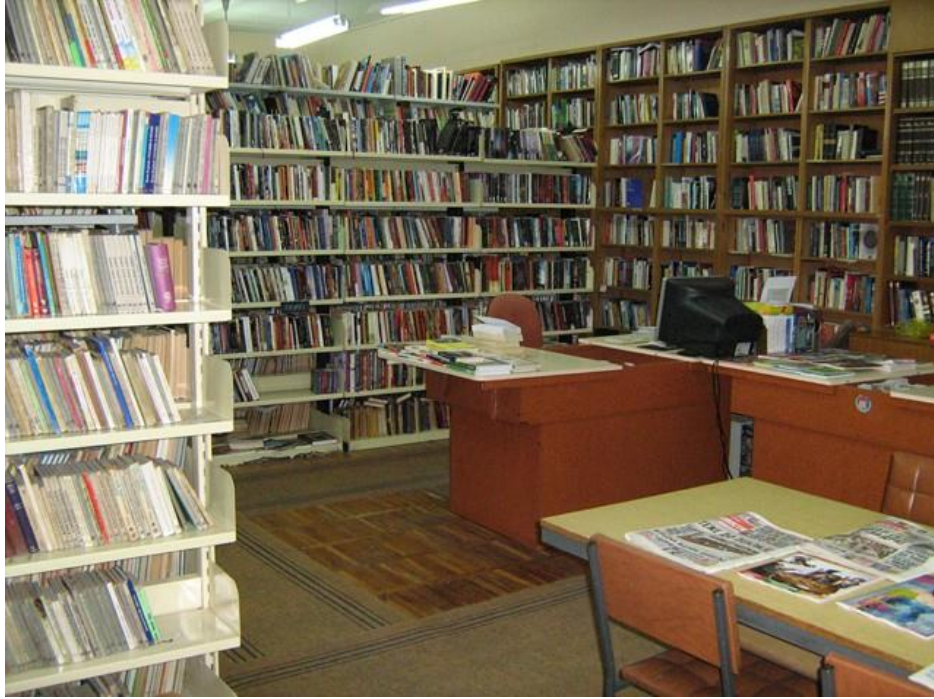
Било би пожељно организовати и разне причаонице, читаонице и анимиране представе у самој библиотеци. Представе би требале да буду добро осмишљене, испричане како би одржале пажњу деце. По завршетку представе децу би требало да послужи соковима или слаткишима. Након тога би деци требало дати папир и прибор за цртање како би цртежом могли да се искажу. Деца би била још задовољнија и срећнија уколико би се одржала и изложба њихових радова у самој библиотеци.

Када су у питању нешто старија деца, будност библиотека треба да је појачана. Непрестано се морају пратити и истраживати њихови захтеви, потребе, жеље, утицаји, трендови, проблеми.

Библиотеке, поред породице и школе, спољње утицаје треба да слабе, а да поспешују унутрашњу мотивацију, тј. развој интересовања и жеље за знањем и достигнућима. Веома је важно за сваку генерацију утврдити факторе који у одређеном периоду утичу на мотивацију за коришћење библиотека.

Комплетне услуге које библиотеке морају да нуде деци старијег узраста односе се на:

- нове, актуелне наслове квалитетне садржине
- адекватно осмишљене атрактивне програме
- трибине, разговоре, тражење решења за дечије проблеме
- прилагођавање захтевима младих
- одговарајући библиотечки кадар
- модерну компјутерска опрема и опрему која иде уз то.

Како бисмо библиотеке приближили деци, важан је и сусрет са самим писцима у библиотекама. Некој деци је веома важно да упознају писца, да им он каже нешто о својој књизи, да им пружи савет, одговори на питања, а све то јесте важан и посебан подстрек за читање и коришћење библиотеке.

Књиге за децу су добре и имају будућност, као и библиотеке за децу. Брига о деци је одговорност одраслих – појединаца, установа и саме државе. Библиотеке треба да пружају допринос и да активно учествују у одрастању деце. Треба да се залажу за њихово квалитетно образовање и васпитање, како би стасали у здраве и одговорне људе. Оне желе и могу да пруже више, једино уз помоћ целог друштва.

Литература:

1. Школске библиотеке у теорији и пракси. Зборник радова са семинара за библиотекарe у средњим и основним школама Срема 1.994-20.004. Сремска Митровица, 2005.
2. Гласник Народне библиотеке Србије. Београд, 2001.
3. Гласник Народне библиотеке Србије. Београд, 2003.
4. Деца и библиотеке. Зборник радова са међународног научног скупа одржаног у Београду од 5. до 9. октобра 2005. Београд, 2006. година

Анкета о броју приновљених књига, Виолета Мандић

ОШ "Ратко Вукићевић" Ниш

amerikanacnis@gmail.com

Анкета о броју приновљених књига у школским библиотекама Нишавског округа

у периоду од 1. 01. 2009. године до 1. 10. 2011. године

На састанку Секције Друштва школских библиотекара Нишавског округа одржаном октобра, 2011. године, договорено је да се уради мини-истраживање на тему набавке монографских публикација у школским библиотекама.

Узорак истраживања : 22 школе, од тога 16 основних (11 градских и 5 сеоских) и 6 средњих школа.

Као метод истраживања коришћена је анкета, а инструмент је чинио упитник о основним подацима школе, као и питања која су се односила на укупан број књига набављених у периоду од 1. јануара, 2009. до 1. октобра, 2011. године.

Након спроведене анкете дошло се до следећих резултата:

У 2009. години у 80% школа купљено је до 50 књига, док је само у 15% (3 школе) купљено до 100 књига. Само у 5% школа купљено је више од 100 књига.

На нивоу испитаних школа, у 2009. год. купљено је укупно 827 књига.

Анализа купљених књига у 2010. години показала је да је више књига купљено у односу на протеклу 2009. годину. Број купљених књига у 2010. год. у свим школама износи 1492 књиге. До 50 књига купило је 65% школа, а 25% њих је купило од 50 до 100 књига. Само 10% (2 школе) купило је између 250 и 300 књига у 2010. години.

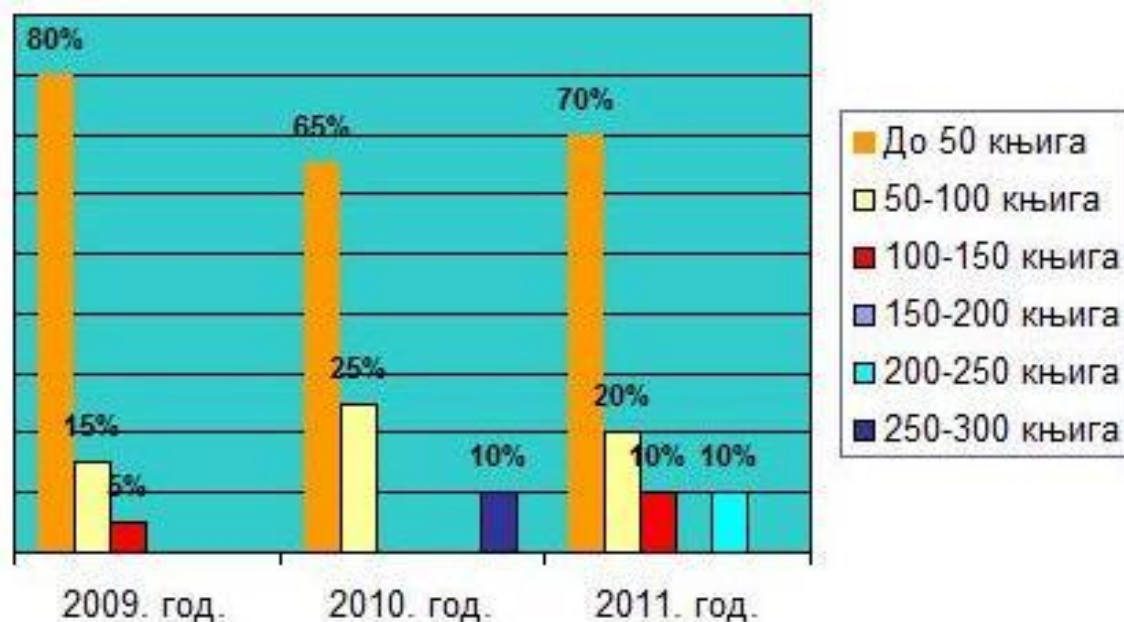
У 2011. години 70% школа купило је до 50 књига, а само 20% школа (4 школе) купило је 50 до 100 књига. Између 100 и 150 књига купило је 5% школа (1 школа), а исто толико 5% школа (1 школа) купило је између 200-250 књига.

Укупно су у 2011. години купљене 803 књиге.

На основу добијених података у којима је испитано 60% школа Нишавског округа може се закључити да се процентуално у највећем броју јавља набавка књига у школама до 50 књига годишње, што је недопустиво мало у односу на значај библиотека и њихову улогу у образовно-васпитном процесу.

Само се у четири школе јавља податак о куповини до 300 књига у једној календарској години.

Посебно забрињава чињеница да 1/3 школа не купи ниједну књигу. Разлози за овакво стање могу представљати једну од тема неког наредног истраживања.

Истраживање је показало да поклоњене књиге чине подједнако заступљен вид богаћења фонда школских библиотека.

У 2009. год. школске библиотеке добиле су на поклон 3017 књига. Више од половине испитаних школа, 55% њих, добило је на поклон до 50 књига у 2009. години. У само 2 школске библиотеке, што износи 10%, поклоњено је до 150 књига. У осталим испитаним школским библиотекама поклоњене књиге чине важан извор набавке. Чак 35% школских библиотека добило је на поклон од 150 до 650 књига.

Скоро исти број књига поклоњен је школским библиотекама у 2010. години: 2987.

60% школских библиотека добило је на поклон до 50 књига. Само 10% школа (2 школе) на поклон је добило до 150 књига. 30% (пет школских библиотека) добило је на поклон између 200 и 750 књига.

У односу на 2010. годину, број поклоњених књига смањено се у 2011. години. Школске библиотеке су добиле на поклон 1152 књиге. С обзиром на то да овим истраживањем није обухваћен последњи квартал 2011. године, верујемо да број поклоњених књига неће бити значајно мањи у односу на претходне две године.

У 2011. год. 75% школа (15 школа) добило је до 50 књига на поклон. 25% школских библиотека добило је на поклон између 100 и 350 књига.

Охрабрује податак да број књига добијених путем поклона далеко премашује број књига које су школе купиле, али се поставља озбиљно питање квалитета приновљених наслова путем поклона.

Ова тема ће бити подстицај за неко будуће истраживање.

Оснивање народне књижнице и читаонице у Лесковцу, Мирослав Ж. Каранфиловић

наставник историје у ОШ "Васа Пелагић", Лесковац

mkaranfilovic@yahoo.com

Током турске владавине лесковачким крајем, црква и свештенство били су чувари старе српске традиције и писмености. Као чувари вере и представници пред турским властима, они су имали материјалну помоћ имућнијег хришћанског становништва, у мери у којој су то материјалне могућности и прилике дозвољавале. О некој организованој културно-просветној делатности у самом Лесковцу није могло бити ни речи, јер Лесковац до 1839. године није имао ни цркву. Писменост се ипак ширила преко приватних учитеља и неких образовних активности везаних за Рударску цркву. Лесковчани су својим прилозима 1839. године подигли цркву, која својим изгледом (полуукопана у земљу, са димњаком и огњиштем и без видљивог крста, како не би упадала у очи и провоцирала верски искључиве Турке) ни у чему није одавала изглед верског објекта.

Са слабљењем турске империје, притиснута од великих европских сила, пре свега Русије и Аустрије, Турска је у време султана реформатора Селима III (1789-1807) и Махмуда II (1808-1839) почела допуштати и оснивање просветних завода и хришћанских школа.[1] Неподношљиво стање под турском влашћу донекле се поправило после Једренског мира 1829. године и Гилханског хатишерифа 1839. године, када је хришћанима било признато право на слободу вероисповести, на подизање цркава и манастира, као и на слободније кретање и располагање имовином. Културни живот је овим добио нови полет оснивањем културно-просветних установа.

Једна од таквих новооснованих установа, настала најпре за потребе цркве а прерасла и у установу која се бринула о образовању Срба у Турској, била је Синод. Синод је у Лесковцу (као и у већини српских насеља која су још увек била под турском влашћу), био аутономна црквено-школска општинска управа[2] са вишеструким надлежностима. Између осталог, Синод је расправљао брачне спорове, писао тестаменте, расправљао ситније сељачке спорове, бринуо о учитељима, школама, школском инвентару и училима итд. На челу Синода стајао је митрополит, или митрополитски намесник (иконом), или виђенији свештеник. Међу виђенијим грађанима бирани су чланови Синода и најчешће их је било од 8 до 10. Синод је своје седнице држао у цркви или школи и имао сталне дежурне чланове. Пресуде или одлуке, које је доносио Синод у име нишког митрополита, имале су пуну снагу. Лесковачки Синод је имао своју посебну касу са прилозима грађана Лесковца, с циљем да се издржавају школе и учитељи, као и за куповину неопходних учила и помоћ сиромашним ђацима. Највећу помоћ Синоду, у проналажењу и довођењу учитеља из других средина и њиховом финансирању, пружали су еснафи са којима је по питањима образовања Синод често сарађивао. Поред исплате припадљности учитељима, одбор је наведене школе бесплатно снабдевао и учбеницима.[3]

Уз помоћ Синода и финансијску подршку богатијих Лесковчана, 1844. године основана је градска школа. Градска школа, тзв. „Велика чкоља“, добила је 1854. године у црквеном дворишту и своју зграду, у којој је најстарији учитељ био учитељ Даца (Стојанча). Њега је наследио поп Ђорђе. Пре преласка на модерну наставу, у Лесковцу је радила Ча-Митина школа. И ова школа је издржавана од

Синода. Њени учитељи били су Ча-Мита Николић и Бата-Ђорђе Петровић. образовање је стицано манастирским методом и оно није могло задовољити све већу потребу лесковачких трговаца и занатлија за практичнијим и већим образовањем. После Кримског рата 1856. године све већи број лесковачких младића школује се по школама у Кнежевини Србији, али и по школама у Аустрији и Русији. Лесковчани су све више издвајали за потребе културе и писмености, тако да је у самом граду 1844. године било 8 претплатника на „Животопис Александра Македонског“, а 1858. године 11 претплатника на „Житије Григорија архиепископа Охридског“.[4] У то време и у самом Лесковцу стари манастирски метод описмењавања деце све више замењује модерна настава, коју је 1856. године увео нови учитељ Симеон Андонов Софијанац. Овој замени допринело је и то што је 1861. године из Београда дошла већа количина српских уџбеника за потребе лесковачких ученика. Манастирски метод обраде старословенских текстова и црквене литературе од тог времена био је допуњен и учењем народног језика, и употребом новог српског правописа. Симеон је ученицима, поред знања из црквених предмета, преносио знања из српске граматике, земљописа, рачуна, и успео је да описмени већи број добрих ученика. Симеон Софијанац 1868. године одлази из Лесковца, а заменио га је најпознатији лесковачки учитељ тог периода Јосиф Хаџи Костић. Био је родом из Приштине, школовао се у Београду и Сомбору. Јосиф Костић је у школу увео и женску децу, а жена учитеља Настаса Крстића, Ленка, отворила је прву лесковачку школу за женску децу. У наставу Јосиф Костић уводи немачки, а нешто касније и турски језик. У периоду пре ослобођења у Лесковац стижу и прве новине, лист „Призрен“, који је поред турске имао и српску страну.

Жеља Лесковчана за што већом писменошћу и образованошћу довешће и то тога да се 1869. године у Лесковцу, под патронатом београдског школског одбора,[5] отвори и јавна читаоница, и она је била прва читаоница у Јужном Поморављу, а друга отворена у неослобођеним крајевима[6]. У њој су биле заступљене, пре свега, књиге верског карактера. Ова прва јавна лесковачка библиотека највероватније је престала с радом у време српско-турских ратова, јер су Турци су забранили рад свим српским школама и културним установама, а већи број школских зграда користили су за своје потребе.

Након ослобођења, школе су почеле са радом. Школски систем организован је као и у Кнежевини Србији и заснивао се на школском закону из 1863. године. У то време, у Лесковцу, од 9718 становника, колико је имао после ослобођења, има 848 писмених мушкараца и 79 писмених жена.[7] По писмености превазилазио је градове у новоослобођеним пределима Србије[8]. Слобода је дала нови полет образовању у Лесковцу. Годину дана после ослобођења Лесковац добија и своју прву средњошколску установу – Гимназију.

Од дана оснивања Гимназије, судбина лесковачке библиотеке биће везана за рад њених наставника и ученика. Исте године основана је Народна читаоница у Лесковцу под именом „Уједињење“, за чије се оснивање веже име наставника лесковачке гимназије Луке Дожудића, који је био и њен први управник. Читаоница је почела са веома скромним фондом од 12 књига, које је добила од својих првих чланова на име поклона. Већ следеће 1880. године, поред повећања књижног фонда, читаоница „Уједињење“ могла се похвалити и тиме што је примала тада најзначајније српске листове и часописе, али и листове и часописе из Хрватске, Словеније и Црне Горе, и то: *Српске новине*, *Видело*, *Глас Црногораца*, *Пороту*, *Заставу*, *Обзор*, *Јавор*, *Хришћански весник*, *Српску зору* и *Словинац*. Читаоница је имала и стране листове, „Политику на немачком“ и „Државни весник“ на бугарском језику. Читаоница је имала 76 чланова подељених по висини чланарине. Чланарина за прву класу износила је један динар, док су чланови друге класе плаћали упола мање. То су били једини приходи ове библиотеке, која је за свој рад била одговорна Збору и Министру просвете.

Даљи развој библиотекарства у Лесковцу везан је за друга културно-уметничка друштва, пре свега за Певачко друштво „Бранко“. При овом друштву је 1890. године отворена читаоница која ће касније прерасти у самосталну установу и као таква радити у једном друштвеном локалу до 1892, када је престала са радом. После укидања ове читаонице, њену улогу ће преузети Грађанска касина.

Последње деценије 19. века обележиће успон културног живота у Лесковцу. Свој први часопис „Црквени гласник“ Лесковац добија 1887. године и он ће излазити до 1889. године. Од 1888. године у Лесковцу излази и часопис „Братство“ Друштва „Светог Саве“. Лесковац добија и прву стручну школу, „Ткачку школу“ 1890. године, а две године касније и другу „Женску занатску школу“. Ове две стручне школе помогле су описмењавање и образовање великог броја становника Лесковца и околине, пре свега женског становништва.

Поред Београда, 1895. године Лесковац је једини град у Србији која има 3 књижаре, што довољно говори о културном опредељењу Лесковчана. Културни живот у граду употпунило је и оснивање аматерске позоришне групе 1896. године, чији је један од оснивача био је и познати српски сатиричар и тадашњи професор лесковачке гимназије Радоје Домановић. Лесковцу недостаје само јавна библиотека или читаоница, али и тај недостатак је превазиђен радом Народне читаонице, Грађанске касине и активношћу појединаца, пре свега, наставника лесковачке гимназије. У лесковачкој Гимназији 1896. године формирана је Ћачка књижница, којом од краја новембра исте године, одлуком наставничког већа, руководи Радоје Домановић. „Домановићев рад у дечјој књижници ишао је утврђеним путевима. Књижница је имала врло мали број књига. Међу њима било је и доста часописа, јер се у то време патриотизам једне гимназије огледао и у томе да ли прима или не прима листове и часописе који се штампају у неослобођеним крајевима – у Сарајеву, Новом Саду, Мостару, Цариграду итд. Од домаћих часописа и листова многи од њих су се имали обавезно, по наредби министра просвете, набављати за ђачке и уопште школске библиотеке... Из сачуваног извештаја директора школе (1896) види се да је имала 346 нумера и неколико часописа, међу којима су били: „Бранково коло“, мостарска „Зора“, босанска „Вила“, „Голуб“, „Ласта“, итд. А од књига свакако дела Љубе Ненадовића, Змаја, Ђуре Јакшића, „Горски вијенац“ Његоша, итд.“^[9] Лично се ангажујући, Домановић је са ученицима старијих разреда спровео једну акцију прикупљања књига, у којој није имао неког већег успех, што се види из тога што је, уз поклоне министарства просвете, самог Домановића и осталих поклона било у књигама или новцу, у следећој години фонд порастао за само шездесетак књига. У то време, по наредби полиције, Народна читаоница и Ћачка књижница стављају се под управу Гимназије како би се унапредила настава. Ова ђачка књижница престала је с радом убрзо после његовог отпуштања из службе, јуна 1898. године. Без обзира на време које је провео у Лесковцу, оставио је траг међу својим ђацима, јер је „као руководилац и главни књижничар Књижнице настојао да омили књигу ђацима и да код својих ученика развије љубав и вољу за читањем књига.“^[10]

Лесковац ни почетком 20. века нема јавну библиотеку ни читаоницу. Поред Грађанске касине, од 1902. године обновљена је и Ћачка књижница лесковачке гимназије, која је тада имала 310 књига.^[11] Лесковачки гимназијалци су марљиво читали књиге. Књижница је попуњавана куповином из чланских улога од по 2 динара месечно и захваљујући поклонима. Право на позајмицу књига имали су сви чланови књижнице, а чланови су били сви редовни и свршени ученици који су то желели. Број књига у овој књижници непрестано је растао, али не оном брзином којом су читаоци желели, па је 1912. године у ђачкој књижници било 528 књига. Ученици гимназије основали су литерарну дружину „Гундулић“, која је имала и своју читаоницу. Активност њених чланова биће пресудна у каснијим годинама за оснивање прве лесковачке јавне библиотеке. Први књижничар, а потом потпредседник и председник дружине „Гундулић“, био је Љубомир Алексић, потоњи гимназијски професор и директор.^[12] Чланови ове дружине састајали су се у кафани „Пролеће“, где су држали своје састанке. У периоду од 1912. до 1918. године „Гундулић“ није радио, а невелики књижни фонд ове дружине уништен је током бугарске окупације Лесковца. Под утицајем идеја Светозара Марковића, 1903. године основана је и Радничка књижница и читаоница, која је под

притисцима тадашње власти брзо престала с радом и није оставила неки дубљи траг у образовању тада великог броја радника у Лесковцу.

И у првим деценијама 20. века најзначајнију библиотеку и читаоницу имала је Грађанска касина. Поред бројних домаћих, имала је и стране листове и часописе, попут руске „Њиве“ и француског „Илистрасиона“. О значају ове установе за тадашњи Лесковац најбољу оцену је дао уредник *Лесковачког гласника* Сретен Динић, који о њој у *Лесковачком гласнику* од 29. јуна 1935. године, између осталог, каже: „И то је једна од најсолиднијих предратних установа била. Па и после рата за извесно време. За једно време а нарочито после рата, Грађанска касина је била не само најактивнија установа у Лесковцу и најмеродавније морално мерило грађанско. Сматра се за морално исправног само онај грађанин који је могао бити члан Касине и имао приступа на њене касинске вечери. То је била такорећи једна грађанска морална централа.“ Осим Грађанске касине и Гимназије, своје књижнице имале су још неке школе као и удружење трговаца. Током рата и окупације ове књижнице су биле су уништене, као и многе приватне књижнице и библиотеке.

После Првог светског рата уништене књижнице и библиотеке почеле су се обнављати. Међу првима је свој рад обновила Грађанска касина. Њени су чланови и даље били индустријалци, књижари, адвокати, трговци, лекари, професори. Пошто није имала своје просторије, радила је у кафани истог имена, „где се никад није знало шта је кафанско а шта њено“.[13] Године 1921. управа Касине је, ради несметаног рада књижнице и проширења своје делатности, упутила молбу да „чланови Грађанске касине и Читаонице који нису измирили чланарине до краја ове године да то изволе учинити код г. Николе Тодоровића, тр. оvd., где ће и признаницу добити. Ово је нарочито потребно стога што се ових дана има послати претплату на све листове и часописе“.[14] Касина је имала своју малу библиотеку обновљену непосредно после рата, чији књижни фонд није наредних година растао, а просто је била сведена на кафану-читаоницу, где се долазило да се прочита по који дневни лист или књижевни часопис. Када су 1923. године престали примати књижевне листове, рад Касине био је сведен на приређивање игранки без икаквих литерарних програма. У Лесковцу у то време постоје већ три књижнице које се, сасвим одвојена једна од друге, боре за исти циљ и исцрпљују своје снаге тако да „ни једна, нити живи нити мре“.[15] *Лесковачки гласник* у бр. 11 од 15. 3. 1924. године пише о оваквом стању Грађанске касине и других књижница у Лесковцу: „У недељу 9. марта ове године одржана је скупштина Грађанске касине, на којој је поред осталих послова изабрана нова управа. Једна велика незгода за ову установу је та што она нема свој локал већ егзистира у кафани, где се никад не зна шта је кафанско а шта њено. Листови се губе, разносе, а сви књижевни листови се не примају, те према томе касина, још није у стању, да својим члановима учини ону услугу, која се од ње очекује. ...Грађанска касина има и своју библиотеку, али она нити расте нити фигурира“. Средином 1925. године читаоница Касине почела је да даје књиге на коришћење и скоро је увек била отворена, али било је очигледно да она више није била „најмеродавније морално мерило грађанско“ и да је до укидања изгубила сваки смисао постојања.

У самој касини поникао је Француско-српски клуб, који ће се непосредно после обнављања рада Касине одвојити од ње и почети самостално да ради. Француско-српски клуб је имао просторије у улици Учитеља Јосифа. Поседовао је и своју библиотеку, у којој су се углавном налазиле француске књиге, добијене најчешће од француске владе и француских установа, као и часописе и новине на које је клуб био претплаћен (нпр. „Illustration“, „Lu“ и сл.). Француско-српски клуб је 1925. године набавио радио-апарат, а исте године је почео да издаје и књиге на читање. Ради подизања културе и ширења просвете, оснивају се Књижнице и читаонице по селима у околини Лесковца и оне су имале важну улогу у просвећивању и описмењавању сеоског становништва. Њихов фонд није био велик и кретао се од 50 до 400 књига. Овај фонд је у ретко којој књижници увећан до Другог светског рата.

Своје читаонице и књижнице имале су и основне и средње школе у Лесковцу. Све три основне школе су до тридесетих година 20. века имале своје ђачке читаонице са књижницом са намером, како је рекао управитељ Основне школе III ветерничког кварта приликом отварања читаонице са

књижницом у тој школи, „да своје ученике-це приволе читању научних дечјих књига и да их склоне са сокака у празничне дане, пошто је рат на децу штетно утицао”.^[16]

„Да би Лесковачка трговачка омладина подстакла на своје умно усавршавање, које је у данашње време опште утакмице неопходно свакоме па и најобичнијем раднику, створила је своју читаоницу, која већ сад броји прилично стручних и забавних књига”.^[17] Овим текстом је Лесковачка трговачка омладина обавестила преко градског јавног гласила чаршију о оснивању своје библиотеке и читаонице. Фонд су попуњавали путем прилога у новцу и књигама од лесковачких добротвора. Услов да се постане члан ове библиотеке и читаонице био је да ће свако „ко год буде узимао књиге на читање, бити дужан да приложи Омладини бар једну књигу на дар”.^[18] Књижница је била отворена сваког понедељка и четвртка од 1 до 3 часа по подне.

Од свих школа, најзначајнију књижницу после рата имала је лесковачка гимназија. У школи су постојале три књижнице, професорска и две ђачке. Професорске је била опремљена од књига добијених на поклон од Министарства просвете и књига које је сама школа купила од прихода школског биоскопа. Највише је било издања Академије наука и Српске књижевне задруге, а школа је примала и следеће часописе: Српски књижевни гласник, Мисао, Омладина, Здравље, Наша деца, Просветни гласник, Јадранска стража, Вијенац, Летопис матице српске, L'Europe nouvelle^[19] итд. Поред професорске библиотеке, постојале су и две ђачке библиотеке за ниже и за више разреде, које су биле под управом ђачке литерарне дружине „Вуловић“. Нове књиге су набављали од чланарине (скоро сви ученици били су чланови ђачких књижница) и поклона добијених од просветних установа Краљевине. Ове гимназијске књижнице постојале су до почетка Другог светског рата, а највећи број књига имале су школске 1927/28. године – 1000 дела.^[20] У периоду од 1918-1928. године помињу се у лесковачком крају 24 читаонице, и то: у срезу власотиначком – 12, срезу јабланичком – 7 и у срезу лесковачком – 5.

Сасвим солидну ученичку и наставничку библиотеку имала је и Средња текстилно-техничка школа, која је од почетних 50 књига, приликом оснивања школе 1927. Године, већ 1929. године имала књижни фонд од 229 књига (махом из области текстила и техничких наука) и била претплаћена на 7 стручних часописа^[21] из иностранства. Библиотека ове школе непосредно пред Други светски рат располагала је са 418 књига, међу којима су и књиге на руском, француском, немачком и чешком језику.^[22]

Без обзира на број читаоница и библиотека и број књига у њима, однос Лесковчана према књизи није се много променио. О томе колико становници Лесковца и околине полажу на књигу говори и чланак у *Лесковачком гласнику* бр. 7. од 17. 2. 1923. године: „Лесковац има 200 кафана и 2 књижаре ... ваздан ће он шетати, ваздан ћаскати, седети, пушити и картати се, само неће читати. И разуме се, такве особе које никад ништа не читају, никад и не купују књиге. Погледајте им у кућу, све имају, само не библиотеку. Може књижар годинама држати у излогу лепе и поучне књиге, нико га неће ни за цену питати. Гледа се у излоге где има лепе сланинице и шунке ... где има лепих шешира и машини, али на излоге са књигама, нико ни главу не окреће. Да није још ђака да се преко њих унесе нека књига у кућу, не би се ни толико знало за књиге“.

Највећи допринос развоју културе читања и оснивању јавне библиотеке у Лесковцу дао је студентски клуб „Гундулић“. Он је настао од истоимене предратне ђачке дружине која је имала своју библиотеку пре Првог светског рата, а коју су током рата, у циљу бугаризације Лесковчана, уништили Бугари. Клуб је оформљен 11.11.1920. године. Поред бројних задатака које је себи поставио, најважнији је био оснивање народне књижнице са читаоницом и студентске књижнице. За испуњење овог задатка, одмах након оснивања клуба, основана је књижница која је требало (када у њој буде хиљаду различитих дела не рачунајући стручну литературу предвиђену за студенте) да постане Народна књижница града Лесковца. Министарство просвете потврдило је правила клуба којима је предвиђено да чланови клуба могу бити: 1. редовни; 2. утемељивачи; 3. добротвори; 4. почасни; 5. ванредни. Редовни су само студенти, студенткиње и свршени матуранти средњих школа,

утемељивачи они који положе једном за свагда – 100 динара, добротвори – који положе једном за свагда – 300 динара или учине поклон од исте вредности, почасни – они које клупски састанак изабере за учињене услуге клубу, и ванредни – сви које буде примила Управа клуба, пошто би поднели управи писмену изјаву да желе да ступе у чланство клуба. „Ценећи значај једне народне библиотеке за Лесковац, и сву корист коју ће од ње имати грађани, клуб се сада и једино бори за то, да створи ту установу у Лесковцу“.[23] Књижница је почела рад поклонима Министарства просвете у виду већег броја књижевних као и научно-популарних дела, пре свега из области пољопривреде и хигијене. Клубска библиотека има преко 830 различитих дела, од неких по 2-3 примерка, са преко хиљаду свезака.[24] У овај број улазе и књиге добијене на поклон од грађана, али су оне биле мале вредности у сваком погледу. Свој рад отпочела је и студентска књижница са око 500 књига које су биле поклон Министарства просвете, друштва „Св. Саве“, сарајевске „Просвете“, Министарства народног здравља, Матице српске у Новом Саду, Сретена Динића или су од управе купљене књиге.[25] Студентска књижница није имала ниједно дело из области народне и средњовековне српске књижевности, права, економије, медицине, технике, агрономије и шумарства. Како би испунио задатак оснивања Народне читаоница са најмање 1000 различитих књига, студентски клуб „Гундулић“ започео је низ акција ради набавке књига. Приређен је концерт 12.8.1923. године, на коме је наступио студентски хор, чији је наступ припремио Мирко Поповић, хоровађа певачке дружине „Братство“. Почетком 1924. године упућен је и апел грађанима Лесковца преко *Лесковачког гласника* у коме се између осталог каже: „Потребно је да нас и Ви, поштовани грађани, помогнете, а помоћи ћете нам на тај начин, ако нам дате неколико књига или новчану помоћ како би постигли свој циљ...“[26] Управа клуба обратила се за помоћ просветним и културним установама у Краљевини, и на ову молбу одавали су се Српско културно-просветно друштво „Просвјета“ из Сарајева и Матица српска из Новог Сада. Када је акција прикупљања књига завршена и књижни фонд највећим делом сређен, студентски клуб „Гундулић“ обавестио је грађане Лесковца „да се могу служити библиотеком, ако се претходно упишу за ванредне чланове клуба. Упис стаје једном за свагда 10 дин. А члански улог је 3 дин. месечно. Исти врши потпредседник клуба г. Никола Д. Миљковић стд. тех. сваки дан у локалу хотела „Плуг“.[27] Тиме је Лесковац захваљујући својим студентима добио прву јавну библиотеку после Првог светског рата и направио корак према решењу најзначајнијег културног питања тог времена, питања стварања Народне библиотеке у Лесковцу. Услед недостатка финансијских средстава, читаоница није имала ниједан часопис. Захваљујући приходима од чланарине, две године касније набављен је књижевни часопис „Мисао“.

Крајем двадесетих година 20. века, услед економске и политичке кризе, већина библиотека престаје с радом. Шестојануарском диктатуром забрањен је рад свих удружења у Краљевини, а самим тим и студентског клуба „Гундулић“. Обнови своје организације и претходно планираних активности лесковачки студенти су приступили након доношења Устава из 1931. године и Закона о јавним зборовима и удружењима израдивши нова правила. На одобрење ових правила чекало се две године[28]. Када су правила одобрена, студенти лесковачког краја оформили су привремени одбор и на ванредној скупштини удружења 11. јула 1934. године донели одлуку о преименовању студентског клуба „Гундулић“ у Удружење студената. Удружење студената себи је поставило задатак да:

- а) представља корпорацију студената овог удружења и да штити и подиже углед универзитетске омладине у народу;
- б) културно развија средину уопште, а нарочито културни рад на селу;
- в) оснива народне књижнице у Лесковцу и отвара стручне студентске књижнице;
- г) прибавља разне информације корисне за све студенте, као и да се стара о колективној набавци књига по што повољнијим условима;
- д) по могућству одржава везе са осталим сличним студентским удружењима у нашој Отаџбини – приређивањем екскурзија;

ђ) брине за здравље и телесни развитак својих чланова; и

е) потпомаже сиромашне чланове.[29]

Као што се види из поменутих правила, Удружење студената преузело је од укинутог студентског клуба „Гундулић“ иницијативу за оснивање Народне књижнице и читаонице у Лесковцу. Одмах након оснивања, Удружење је, уз сарадњу свих културних установа у граду а пре свега Народног универзитета основаног 1924. године, кренуло у реализацију постављеног задатка. Крајем августа 1934. године Удружење је организовало конференцију свих културних установа ради разговора о питању отварања књижнице и читаонице и за обједињавање књижног фонда свих градских установа. Овај рад трајао је неколико месеци и на годишњој скупштини Народног универзитета у Лесковцу, одржаној у недељу 23. јуна 1935. године, свечано је отворена лесковачка Народна књижница и читаоница. Приликом отварања, професор гимназије Велимир Телебаковић одржао је предавање „О књизи и читању“, док је члан управе Сретен Динић поднео извештај о оснивању Народне књижнице и читаонице у Лесковцу.

Вишегодишњи рад лесковачких студената уродио је плодом на срећу свих љубитеља писане речи. Лесковачка Народна књижница и читаоница била је под управом Народног универзитета. Њен главни фонд чиниле су књиге које је дало Удружење студената, које је од постојеће збирке од 1100 књига издвојило само неке које су могле послужити студентима „за њихово стручно образовање“, а остало је уступило Народној књижници.[30]

[1] Владимир Стојанчевић, *Лесковац и Лесковачка нахија у XIX веку (1804-1878)*, Лесковац, Библиотека Народног музеја у Лесковцу, 1987, 178.

[2] Исто, 182.

[3] Сергије Димитријевић, *Стари Лесковац као културни и просветни центар*, Лесковац, Библиотека Народног музеја у Лесковцу, 1950, 6.

[4] Исто, 7.

[5] Специјални одбор за просветни рад у јужним неослобођеним словенским крајевима основан је 1868. године у Београду. Његови чланови су били архимадрит Дучић, Панта Срећковић и Милош Милојевић, касније директор лесковачке Гимназије.

[6] Прво читалиште у неослобођеним српским крајевима отворено је у Приштини, 1865.

[7] Сергије Димитријевић, *Стари Лесковац као просветни и културни центар*, 10.

[8] У Нишу, који је био већи од Лесковца, било је 73 писмене жене, а у Врању, које је било приближно исте величине као и Лесковац, било је 600 писмених мушкараца и 27 писмених жена.

[9] Тихомир Ђорђевић, „Наставнички дани Радоја Домановића у Лесковцу (26.11.1896-19.7.1898.год.)“, *Лесковачки зборник XIII*, Лесковац, 1973, 73-74.

[10] Исто, 74.

[11] Радош Требјешанин, др Сергије Димитријевић, Хранислав Ракић, мр Слободан Младеновић, *Сто година лесковачке гимназије (1879-1979)*, Лесковац, 1979. 89.

[12] Драгољуб Трајковић, „Предратне организације студената лесковачког краја и стварање Народне књижнице и читаонице у Лесковцу“, *Лесковачки зборник VI*, Лесковац 1956, 165.

[13] „Грађанска касина“, *Лесковачки гласник бр. 11*, 15.3.1924,1.

[14] „Обавештење“, *Лесковачки гласник бр.9*. 24.12. 1921, 3.

[15] „Грађанска касина“, *Лесковачки гласник бр. 11*, 15.3.1924,1.

[16] Мирослав Каранфиловић, *90 година Основне школе „Васа Пелагић“*, Лесковац 2008,

[17] „Члановима лесковачке трговачке омладине и пријатељима народног просвећивања“, *Лесковачки гласник бр. 22*, 26.5.1923, 3.

[18] Исто

[19] Радош Требјешанин, др Сергије Димитријевић, Хранислав Ракић, мр Слободан Младеновић, *Сто година лесковачке гимназије (1879-1979)*, Лесковац, 1979. 140.

[20] Исто, 181.

[21] Маре Каранфиловић, Мирослав Каранфиловић, *120 година од оснивања Ткачке школе Прве текстилне школе на Балкану*, Лесковац 2010, 31.

[22] Исто, 52.

[23] Управа клуба, „Грађанима Лесковца“, *Лесковачки гласник бр. 8*, 23.2. 1924, 3.

[24] Драгољуб Трајковић, „Предратне организације студената лесковачког краја и стварање Народне књижнице и читаонице у Лесковцу“, *Лесковачки зборник VI*, Лесковац 1966, 166.

[25] Исто, 166.

[26] Управа клуба, „Грађанима Лесковца“, *Лесковачки гласник бр. 8*, 23.2. 1924, 3.

[27] Дневне вести, *Лесковачки гласник бр. 30*, 26.7.1924, 3.

[28] Две године се није знало (или није хтело да се зна) ко је надлежан да потврди правила Удружења. Краљевска банска управа и београдски универзитет одбили су да потпишу правила овог Удружења сматрајући се ненадлежним. Најзад је Министарство просвете, актом бр. 4455 од 1. маја 1934. Године, потврдило правила Удружења.

[29] Јован В. Јовановић, „Удружење студената у Лесковцу основаће народну књижницу“, *Недељне новине*, бр. 20, 20 мај 1934. год.

[30] Драгољуб Трајковић, „Предратне организације студената лесковачког краја и стварање Народне књижнице и читаонице у Лесковцу“, 170.

Летњи и вековни страхови, мр Славица Јурић

ОШ "Свети Сава" Бачка Паланка

slavicajuric@live.com

Радивој Радић: *Страх у позној Византији (1180-1453)*, I и II књига, Београд, Стубови културе, 2000.

(Текст је посвећен уредници часописа, а повод му је био једна кратка електронска порука о страху и кривици у летњем метежу.)

Штиво за плажу

Постоји бар један разлог да се бавимо историјом. Не мора то бити толико пута понављана флоскула да проучавајући историју боље разумемо садашњост, а разумевајући садашњост можемо предвидети будућност. Она је савременом човеку, задојеном индивидуализмом, одвећ универзална јер њега највише занима он сам, Овде и Сада. Од свих разлога, који су настали мање-више тумачењем ове универзалије, најближи ми је онај по којем је бављење историјом својеврсна интроспекција и који је изрекао, ко би други него словенски ум, Арон Гуревич.[1] По његовом мишљењу, проучавајући историју ступамо у контакт са светом мисли и осећања људи који су живели давно, у узајамност чији је циљ одржавање дистанце али и проналажења сличности међу нама. Питања која постављамо историји и у историји питања су која поставља савременик, она која су њему битна, загонетна, занимљива, а не питања која су била пресудна за човека прошлих епоха које проучавамо. Ту је и незгода и згода историје. Незгода за научност и објективност, а згода за савременост. Можда тако треба разумети и популарност појаве да се у савременој историографији бави приватним животима људи појединих епоха (прим. аутора) и публиковање читавих едиција са овом тематиком у последње две деценије. Самим насловом, ове су ми књиге увек деловале као да заводе и привлаче читаоце на какве историјске куриозитете које су на самој граници трача, ма како озбиљност приступа и сам садржај таквих наслова оповргавао први утисак. Све се те књиге са синтагмом „приватни животи“ у наслову, али и многе друге које спадају у област коју зову историја културе, баве реконструкцијом менталитета људи из прошлости. И те реконструкције на основу сачуваних докумената и извора такве су да, рецимо, Цариград двојице историографа не морају уопште одавати исту слику. Зато ми Рансимен у „Паду Цариграда“ измами сузе као да читам какав љубавни роман, а Острогорски ни уздах. У питању су два потпуно другачија приступа и различите реконструкције исте прошлости. Са одређеном свешћу или читалачким ставом, можда и предзнањем или само одређеним сензибилитетом који може бити, а не мора, део типичног менталитета савременог човека, готово да се такво историографско штиво може читати као белетристика. Читам је тако и за ово лето, уплашена њиме, бирам својеврсну реконструкцију страховања позновизантијског човека којом се скоро деценију бавио наш византолог и медијалист Радивој Радић.

Поднаслову овог уводног дела никако није намера да омаловажи часне напоре аутора два тома озбиљне културне историје, него управо обрнуто: да врати достојанство обезглављеном и распамећеном лету. И лету. А можда и нашем менталитету. Кад једном неки историограф будућности буде желео да реконструише менталитет човека раног другог миленијума на обронцима некадашње ромејске цивилизације, бар ће постојати показатеља да створ тог миленијума није два месеца у години згубиданио по рекама, језерима и морима, фестивалима и фештама, олимпијадама, кобасицијадама, гитаријадама и свим другим –адама, уживо и пред ТВ-апаратом, него је понеко понешто читао и промишљао. Ако звучи претенциозно, а звучи, може се ово разглабање узети и као ћамиловско бављење историјом у функцији лечења сопствених фрустрација у свету који је био и остао проклета авлија и у коме слободу духа може извојевати само фикција (и фиксација). Најпре ће бити да је у питању Гуревичев светоназор по коме историја увек подразумева самопосматрање. Пошто је већ Радић као савременик поставио *наше* (актуелно, овековно) питање – страхове, а добио *њихове* (људи на измаку византијске културе) одговоре, пружио је добар повод да читалац тих одговора учини управо обрнуто: полазећи од њихових (позних Византинаца) или његових (Радићевих) одговора, премери савременост и сопственост. Ако књига посеје семе новог страха у нама, можда схватимо у каквом смо проблему. То може бити показатељ квалитета књиге. Добре књиге увек постављају и покрећу проблеме, никада их не решавају. И ево нас пред првим проблемом и упозорењем: Пазите шта читате на плажи! Није лето само по себи безглаво, ми га чинимо таквим.

Аутор и дело

Позив на мудрост и саливање страве

Лепота књиге је и у томе што је не морамо читати редом. Можемо одабрати наслов који нам се чини познат из сопственог искуства. Рецимо – страх од смрти, болести и епидемије, западни сан, судбина интелектуалца у провинцији, несигурни друмови... Сумњам да ће савременог човека летимичним тематско-парцијалним избором по поднасловима поглавља привући наслови који се баве страховањима од прекршене заклетве, колективним халуцинацијама, пророцима и чаробњацима, грађанским ратовима, кугом, страхом од Бога... На ове је теме савремени човек неосетљив или, пак, осетљив на сасвим другачији начин од позновизантијског човека. Проблем који нам се отвара пред претпоставком да смо данас неосетљиви на неке појаве, које и даље трају истоветне или преобликоване и нису нестале са византијском цивилизацијом, али ми према њима имамо битно другачији однос, јесте: **да ли је човек савремености због тога у предности или је на губитку?** То је истовремено и димензија интроспекције о којој Гуревич говори као о нужности при сусрету с историјом. То је она мера у којој се Ђамил изгубио, јер га је Андрић саздао по кроју савременика и литерарном симболизацијом покушао учинити универзалним.

Антички народи су озбиљно разматрали феномен страха и признавали га, чему је доказ то што су они дивинизовани. Митологија нам указује да је древни човек правио суптилну разлику између *страха*

(божанство Дејмос и римски еквивалент Палор) и *ужаса* (божанство Фобос, а римски еквивалент – Павор). Свест предака је учавала улогу коју страх има у индивидуалним и колективним судбинама и њихови напори нису улагани у поништавање или лечење страха, него у ублажавање – како умилостивити "надлежна" божанства. Како је то супротно од савременог човека! Он би да се ослободи, деблокира, не призна, освести и уништи своје страхе. Како другачије схватити рекламу психотерапеута који гарантује да у само једној сеанси лечи фобије од лифтова, паука, јавних наступа и слично, и све то пропрати најексплоатисанијом сликом 20. века – Мунков Криком?! Или, како схватити оне који излече фобије у једној сеанси, па после тога уживају у филмовима страве и ужаса. Некако ми све то личи на примитивни обичај саливања стра', при чему се наши страхови материјализују као јединствена слика у олову и самим тим нас ослобађају.

Мислиоци старог света оставили су читаву филозофију страха у својим списима, загонеткама, сентенцама. Над једном од њих бисмо се могли замислити и сами: *Где страха нема, рађа се оно чега се треба бојати* (Публије Сир). Средњовековни човек није прогласио мрачнима тековине и мудрости својих претходника, као што је то учинио нововековни човек са вредностима епохе која му је претходила. На најбољи могући начин средњовековни човек ослонио се на наслеђе антике, па је лако препознати склад између поменуте Синове сентенце и библијске и светоотачке: *Страх* (Божији/ од Бога) *је почетак мудрости*. Некако ми се чини, с овом књигом и без ње, да је модерни човек променио поглед на свет јер је изменио тачку гледишта и избацио Бога из свог видокруга. Противно свему што су нас учили, у односу на средњовековног човека, тачка гледишта му је постала ниска, видокруг узак, страхови банални, разрешење готово немогуће, нада узалудна...

Опсадни призори и неокрсташки походи

Размотримо, рецимо, град и страхове средњовековног и овоговековног грађанина. Средњовековни човек је осећао град као сигурност: *Душе немам, али спасавам душе многих*. За разлику од модерних мегалополиса који се видљиво шире, и са тим ширењем множе се опасности урбаног начина живљења, средњовековни град је био утврђен и, уместо ширења, он је растао, напредовао у висину. Тај раст није био видљив у облику солитера, рецимо, него невидљив. Његов раст је представљала духовна надоградња. Највиша тачка и центар града бивале су богомоље – то је раст средњовековног човека. Овоговековном човеку то су, претпостављам, трговачки центри у којима он подмирује све своје потребе и за које се моли. Иако у скућеном простору, средњовековни човек се у опасаном граду није осећао клаустрофобично – имао је простор да иде увис, растао је духом. Безбедност града означавали су његови чувари свако вече замандаљеним вратима и кључевима који су закључавали све страхе. И данас се дивимо уметничкој изради тих кључева по музејима и архивима, не размишљајући о њиховој дубокој симболици. Нововековни човек прави утврђење од свог стана,

куће, аута, сваке покретне и непокретне имовине. Византијски човек је у кризама у зидине својих градова пуштао житеље околних села, познате и непознате, а модерни вири кроз кључаоницу стана који *дере небо*, и обезбеђен је вишеструким катанцима. Ван-тач-лок технологија узалуд обећава сигурност. Не постоји ни кључ ни кључар који би мајци која је кренула на починак донела сигурност и миран сан, док њена деца управо крећу у „град“.

Средњовековни грађанин плашио се природне катастрофе, која би његово уточиште учинила мање безбедним. Ововековном грађанину и нестанак струје има размере катастрофе, а шетња по одређеним деловима града може да буде опасна пустиловина, и он је се клони и упозорава на опасност све посетиоце. Олош, тј. плебс/гомила/светина/пук тековина је града, као онај слој друштва који наступа неразумно и необуздано, одликује га дрскост, склоност метежима и приврженост неуглађеним понашањима и неругаларним путевима за постизање циља. Ове опасности византијских хроничара прерасле су у новом веку у детаљно разрађену психологију масе. И док се у средњем веку проблем нерегуларности понашања решавао тако што се овај слој контролисао, утицало се на његово култивисање не само законима и казнама, него и позитивним примером аристократске елите, дотле се на психологији масе у новом веку засновала читава индустрија манипулације светином, како би остала некултивисана и на нивоу на којем је њоме најлакше манипулисати. Неке пак карактеристике светине византијског времена, попут неуглађеног понашања и нерегуларних путева у постизању циља, постале су особина новокомпоноване елите, успешних пословних људи нашег века.

Средњовековни град је компактан и затворен, отуда и његова безбедност. Нововековни идеал града јесте отвореност и мултиплицираност. Можда отуда извире и његова небезбедност. При томе, нововековном човеку дешава се нешто што се нашем претку не би могло десити а да се озбиљно не посумња у његов разум – опседнутост или сличне појаве. Наиме, ма колико градови били небезбедни, несигурни и отуђени, нововековни човек, наш савременик, хрли у њих као у каквој масовној халуцинацији, или као омађијан сања о пресељењу у град, и више воли бити олош у њему него газда и господин у сопственом дворишту. Кад смо код масовних халуцинација, што се дешавало и Ромејима по градовима, могло би се рећи, судећи по списку извора у Радићевој књизи, да су оне наступале повремено, изазване гласинама о нечему чега су се житељи града бојали, да су трајале кратко, а по њиховом нестанку Византинац се стидео необјашњиве појаве у којој је учествовао. Нововековни човек, пак, можда је већ у фази непрестане халуцинације, целодневног трипа, доживотне фатаморгане која силазе с медија, излога, шеталишта... *Апсолутно романтично!*

Једно поглавље књиге, под називом *Призори градова у опсади*, доноси низ извора о опсадама и одбранама византијских градова, а те су опсаде доведене у директну везу са страхом од иноплеменика. Многе опсаде иноплеменика, ма колико ми свирепост везивали за средњи век, делују као дечија игра у односу на специјалне ратове који се данас воде сваког тренутка у свету, или на најезду туриста – неокрсташа нашег доба – у сезони. Заиста, те туристичке најезде, када су устремљене на остатке средњовековних градова и утврђења, имају нешто крсташко и варварско у себи: наоружани фото и видео-апаратима и осталим помагалима за ограниченост сопствених чула и имагинације, формација по формација неукусно одевене војске туриста насрће на зидове гладних очију, база, осврће се, звера, пали хице из својих помагала, преврће сувенире; пипка, хоће да активно учествује у симулацији каквог историјског призора ... само површно слушајући дискретне комесаре ових похода – туристичке водиче. А тихи житељи града домаћина, као какав дух чувара и кључара несталих давних утврђења у намери да умилоствиве варваре и укроте свој страх, излазе пред њих с понудама неаутентичних сувенира и других услуга. Неокрсташе те сувенире затим као плен носе у своје закатанчене домове, а потом их јавно показују, ките се њима, деле као линкове до фотографија и снимака, упркос чињеници да они никог не занимају јер свако има сопствени плен са једног таквог похода. Да је тај плен неком заиста потребан, љубоморно би га чувао иза седам катанаца и у страху устукнуо ако га неко затражи. Сувенири најчешће служе као трофеј ега савременог варварина, на кога оно што је видео не оставља никакв траг на души, уколико нема и одређене видљиве трофеје и мултимедијалне документације о свом походу. Када једном оду у крсташки поход, варварска глад се тек пробуди, и већ планирају следећи крсташки рат, помно се припремајући за њега целе године. Та

се припрема не огледа, дакако, у читању какве књиге о култури с којом ће се сусрести и коју желе боље да упознају, него, путем масовних комуникација и гласова које доносе они који су на одређеном походу већ били, шпијунирају места на која би ваљало отићи – популарно зване дестинације; уцртавају их у своје карте, припремају одступницу; гомилају резерве новца; траже пратиоце и саборце за поход... Све се то дешава под окриљем какве агенције на гласу, која им редовно шаље понуде земаљском и електронском поштом, мамећи водицу на уста њиховој варварској глади.

Пет дана јахања и племенити лет

Једно је сигурно, позновизантијски човек није имао страх од авионског лета. Јахао је. Лет му, међутим, није био непознат, другачија су му, можда, била винућа. Сателитски снимак авионских летова над земљом ни нас не оставља равнодушнима, чак иако немамо фобију од летења.

Сателитски снимак авио-летова изнад Земље

Шта би рекао византијски човек и какав би страх у њему овај снимак изазвао? Ништа нарочито ново у колекцији страхова. И њега су жуљали путеви. Морао је да одмара коња, па и да га мења, али не под принудом каквог закона или стандарда, него из саосећања за живог створа који га преноси с места на место. Скраћивао је путеве, свраћао у крчме да се окрепи, пресретали су га друмски и поморски разбојници. Можда их је лакше могао избећи него ововековни човек – данас се разбојништво урачуна у цену карте, међудржавним договорима о полагању права на ваздушни простор и небо изнад земље, које је, такође, добијено каквом узурпацијом, или се путарина цивилизовано наплати на каквој рампи.

Да ли је гиздао свога коња и показивао га као статусни симбол у маниру модерног човека, који често зна да замени сопство оним на чему или у чему седи, оним што га превози и оним што може да купи? Да ли је гинуо у судару два коња, не поштујући прописе или имајући сувише поверења у машину, за коју је мисли да је обуздао зато што ју је својим умом створио? Куда су га водили путеви и с којим је наканама на њих полазио? Можда је накана и једина разлика између путовања средњовековног и ововековног човека и та би се разлика на термилошком плану могла одредити овако: они су путовали, ми се транспортујемо. Племенита накана је једини лет који човек може предузети, све остало је транспорт. У неком другом контексту могли бисмо рећи да не лети ни птица ни авион, но само мисао, идеја.

Када је Душан Силни довео царицу Јелену на Свету Гору, њему није намера била да прекрши монашка правила, нити је Јелени имала неоварварску туристичку глад, нити феминистичке пориве. Намера им није била чак ни да спасавају своје животе пред кугом, него да сачувају владарске главе Србије. Ту је разлика између старог и новог човека. Или, ако хоћете вицкасто, ево како је један туриста реаговао насред Метеора на причу о томе како је Душану Силном да до тог места дође са

војском требало две године: да повуче војску, храну и све што је потребно, да се организује... туриста коментарише: *Тја, та нису се стигли ни окупати.*

Ми и наши демони

Објективно мерено, на хијерархији страхова средњовековни човек на врху лествице има: рат, глад и кугу. Када се разгрну ови објективни показатељи страхова, затичу се објашњења по којима је исход, узрок и ток ових недаћа у божанском, па би се могло рећи да средњовековни човек има један једини страх у много ликова: страх Божији. Исте ове појаве савремено човечанство и даље има, али је застрашујуће одсуство страха од њих. Сваки Божији дан бесни неки мали рат, од завера и пучева, преко биолошких до медијских ратова, и тешко би се могло рећи да нас они плаше, чак изгледа као да нас хране јер савремени човек не жели да их реши. Куга више нема размере као у средњем веку, али како назвати ејдс, птичји грип, алергије и све оне нове и нове болести од којих пати и савремени човек, само што у њима не рашчитава и не учитава никакав знак, ни казну, ни упозорење, као што је то чинио средњовековни. Планета се готово поларизовала: једни су гојазни, други су гладни ако гледамо рационалистички на појаву глади. Ако је посматрамо симболички, може нам се указати да су заправо нечега гладни они који се преједају. И да је незаситост узрок осталим невољама за које модеран човек не страхује.

Сви се људи плаше, говорио је Сартр, а онај ко се не плаши није храбар – то нема везе са храброшћу – него није нормалан. Стар колико и човек и цивилизација, страх говори и о човеку и о цивилизацији у којој су неки страхови јачи него у другим цивилизацијама.

О страховањима и страховима средњовековног човека и, још више, о његовим идеалима, узорима и обрасцима, најбоље су говориле молитве које је он божанском упућивао. Радић је издвојио једну такву узоритост Филотеја Кокина:

Избави, Господе, овај наш град

И сваки град и сваку земљу,

На којој се право и непорочно

Слави име твоје,

Од глади, погибелји, огња, мача, најезде
иноплеменика,

И од међусобних сукоба и ратова са варварима,

И од свакога зла...

Списак невоља у наведеној молитви није кључ страховања средњовековног човека. Кључ је у почетном обрасцу у којем се од локалног колективног интереса прелази на глобални и другом жели оно што и себи. Реч је о глобализму сасвим другачије врсте од оног у чијим процесима ми данас живимо. Реч је о глобалним вредностима Универзалног Царства, које се темеље на заједничком поимању добра и зла, а не на свеопштој повезаности у којој си сам, заједничком тржишту у којем си роба, господар и манипулатор другима, без жеље и могућности да свет промениш за онолико колико би себе да побољшаш.

Средњовековни човек, ослањајући се на античко наслеђе, није саливао страву ни ослобађао човека кривице ослобађајући га од одговорности. Промишљао ју је и категорисао. Ево једне категоризације страха у средњем веку:

1. оклевање, устручавање, страх да се нешто предузме
2. страхопоштовање, морални страх, стид
3. срамота, скрнављење, страх да се учини нешто нечасно
4. запрепашћеност настала сучељавањем с утварама
5. страва, страховање од авети
6. узрујаност, страх од неуспеха, од треме до патње.

Систем вредности наших предака био је такав да се добрим страховима сматрају они који у себи садрже етичку категорију: страхопоштовање и морални стид. Нововековни је систем те страхове прогласио блокаторима који стварају осећај кривице. Идеали му почивају на човеку ослобођеном од страхова да би могао да предузима шта му воља, а врховни циљ је да буде успешан. Кад саберемо и одузмемо, са наслеђем га везују само утваре и авети.

Зато ме мање плаше средњовековни обреди ломача и лова на вештице од нововековних утвара без савести, које продају своје прихватљиве халуцинације. Кад мало боље размислим, страх ме је и од небитне рекламе за прах за суђе, која је до те мере изврнула стварност тобожњом научном статистиком о томе како годишње проведем 300-400 сати перући суђе а свега пар сати негујући руке, да поносно нуди решење у свом производу који негује и кад пере и раствара масноћу. Страх ме од помисли да ће неко у то да поверује и помисли да су човеку руке дате за неговање, а не за рад. Једнако ме страх од оних који ће милост руку везати за њихову однегованост, а не за давање.

Модеран човек је пун страхова, али не оних исконских које су помно проучавали мислиоци прошлих векова. Примат имају они које св. Јован Лествичник везује за гордост, надменост и разметљиву самодовољност која највише стрепи пред утварама своје усковитлане маште.^[2] Отуда онај сарказам из телефонског разговора двоје младих када једно пита другог да ли је сам, а он одговара да није. На питање ко је ту, овај одговара: *Ја и моји демони*.

И овај приказ није ништа друго него разметљива ментална акробација која стрепи пред утварама маште својих савременика, а своје не види, што не значи да их нема.

И ... која је ваша фобија?

[1] Арон Гуревич, *Категорије средњовековне културе*, Нови Сад, 1994, стр. 7.

[2] Свети Јован Лествичник (прев. Димитрије Богдановић), *Лествица*, Београд, 1963, стр. 124.

Наномирски различак, Мира Меглић

ОШ "Иван Милутиновић", Београд

mira.g.meglic@gmail.com

Песникиња Љиљана Нинковић Мргић рођена је у Наномиру 1949. године. Дипломирала је на Факултету поличких наука, а магистрирала на Правном факултету у Београду.

Живи у Београду. О родном крају, у коме повремено борави кад јој се укаже прилика, и данима детињства, каже :

Мој ужи Завичај је Западна Србија. Ваљево. Мионица. Село Наномир у мионичкој општини, које и сад изгледа онако како треба да изгледа село: тихо, с птицама и без аеро-загађења. Кроз Наномир протиче река Наномирица, која је некад била озбиљна речица, а сада – једва поток. Не зна се ко је по коме добио име: село по реци, или река по селу, али се и једно и друго стално смањују, јер је у реци све мање воде, а у селу све мање људи. Далеких педесетих, шездесетих година двадесетог века, кад сам са два сестрама расла јурцајући наномирским пољима, село је било пуно деце, али ни тада није постојала школа него се до ње, од раног јутра, пешачило од пет до десет километара. И онда (баш као и данас тамо где их још има), ђаци-пешаци су у торбама, поред књига носили и храну за цео дан, мада су се највише хранили дивљим и питомим воћкама на које су наилазили. Баци се успут друже и заљубљују, свађају се и мире. Уопште, свашта им се догађа на путу између села и вароши, између куће и школе, а више од свега се машта.

Комбинујући стварност са маштом, тражећи нове просторе, открила сам чаробни свет библиотеке, као и унутрашњу потребу за личним, ПЕСНИЧКИМ ИЗРАЖАВАЊЕМ живота и света око мене.

Шта је било пресудно да постанете и останете песникиња ?

Постојале су и неке спољне околности, али је ипак била пресудна (и остала) моја унутрашња ПОТРЕБА за поетским изразом на разне теме. Касније, када сам већ имала стотине написаних песама и била пред проблемом – како да се представим јавности? (време, не може бити горе, 1993/4) битна и веома подстицајна била је једна реченица првог рецензента мојих песама, академика М. Бећковића (запрепашћеног што постоји неко с толиким песничким опусом, а да ништа није објавио и никад привирио у Француску улицу бр.7).

Господин Бећковић ми је том приликом рекао овако: *"Ви сте, Љиљана, готов, формиран песник, исто колико и ја, само што ја већ имам име које отвара врата редакција, док се ви тек појављујете у ово најтеже време и не знам како ћете доћи до издавача. У томе вам не могу помоћи, али с обзиром на то да сте толико талентовани морате некако успети!"*. А, онда је, након тренутка промишљања, додао: *"Ако не успете, онда с вашим талентом, ипак, нешто није у реду."* Та

реченица је ево, већ скоро две деценије, подстрек и бич пред сваком препреком или игнорацијом од стране "еснафа", на које наилазимо.

Детињство је завичај из кога касније црпимо сокове живота. Колико је Вас детињство снабдело тим соковима?

Апсолутно. Детињство и завичајни амбијент су у основи филозофског, моралног, естетског, социолошког и сваког другог печата моје поезике. И дан-данас сам снажним енергетским влакнима везана за тај простор.

У Наномиру, где сте рођени, није било школе, већ сте свакодневно, са другом децом, морали да пешачите километрима до Мионице. Та дружења на путу до школе и натраг, представљала су и другу врсту учења – социјализацију, а школа је и до данас остала тема у Вашем песничком опусу. Који моменти подстичу ту непресушну инспирацију?

То ђачко пешачење је једна важна циглица у психо-физичком склопу моје личности. Као вишегодишњи тренинг издржљивости. Пре свега физичке, али и сваке друге. Међутим, ђачки живот као тема мојих песама, не ослања се на непосредно, лично искуство.

Веома дуго (годинама) писала сам искључиво поезију из визуре одрасле особе и тематски, у складу с тим. Тек кад ми је ћерка постала учитељица у школи, а некако у исто време добила сам сестрића за кога сам се веома везала, активирало се нешто у мени, неки сензибилитет, неки чип и успоставио директну везу с космосом деце уопште, па и са ђачким животом, као његовим органским делом.

Писали сте од детињства, а публици сте даровали Ваше стваралаштво тек у последњој деценији. Зашто?

Писала сам према унутрашњем, јаком диктату који ме је на то присиљавао, а да написано објављујем, на то ме није позивао нико. Напротив. Инстинктивно, предосећала сам велике препреке на том терену.

Како је Ваше стваралаштво стизало до читалаца? Где сте до сада објављивали поезију и да ли сте учествовали у неким наградним конкурсима?

Спорадично, понешто сам објављивала по ондашњим часописима пре почетка деведесетих (кад сам се најзад одлучила да "скочим у воду"), али ретко. Награђена сам давних седамдесетих на песничкој манифестацији "Вукови ластари".

Од деведесетих, учествовала сам на неким конкурсима на којима сам добила награде. Најчешће за поједине песме (ивањички конкурс за најлепшу љубавну песму, конкурс ЗУКС-а у Шапцу, "Мајски песнички сусрети" у Београду, Фестивал песника за децу "Булка" у Црвенки, конкурс КОЦ-а за боемску поезију, конкурс КЗЈ "На пола пута" итд.), а 1995/6. рукопис поеме "Слушам небо над Србијом" је награђен наградом "Милан Лалић" (конкурс издавачке куће Сфаирос, Вечерњих новости и Куће Ђ. Јакшића). Неки пријатељи и љубитељи моје поезије су се потрудили да ме има и по разним сајтовима и форумима на интернету. Захвална сам им на томе.

Припадате ли неким књижевним круговима ?

Формално сам члан УКС-а, као и још неколико књижевних клубова у Београду, али суштински – не осећам припадност ни једној групацији.

Јер, све те групе, тзв. "књижевни кругови", формирају се око неких врло утилитарних, често сасвим некњижевних разлога у којима се не налазим. Напросто, то је пијаца интереса, на коју немам шта да

изнесем. Не моралишем, само констатујем како ствари стоје. Када бих била заинтересована, можда бих нашла начин да се "умрежим", али би то тражило сувише мог времена. Уосталом, поштено говорећи, ја волим своју индивидуалност.

Мудровања, којим правите паралелу у креативности појединих занимања, обухватају и писце. Како то писци мудрују преко својих јунака?

На сваки начин. Ма о чему писао и у какве костиме се преоблачио, писац увек излаже СТАВ, свој однос према свету у којем живи. Глобално или у детаљу, свесно или подсвесно, патетично или иронично ... без обзира на разлике у форми и стилу, вивисекција света и себе самог јесте, у основи, суштина свачијег писања.

Читаоце понесе ритам Ваших песама, осећај да пишете са лакоћом и без домишљања. Или се то нама само чини?

Чини се. Не пишем лако, мада ме лако зграби идеја, мотив, осећај. Пуне су ми свеске, глава и компјутер разних почетака, крокија, полупроизвода. Када треба уобличити, изгурати до коначне форме, дуго глечам и тешко се мирим са закључком да боље не могу. Можда ми је зато поезија ближа од прозе, јер сваку песму избрусим усмено, а то могу да радим и успут, у градском превозу, шетњи, уз кућне послове, или сређивање ружа...

У једној песми кажете: "Кад осећам да ме гуше закључавам врата душе". Је ли то само песничка слика или је такав став могућ у стварности?

То јесте песничка слика, али је често диктира стварност. Изнуђен став несхваћених. У конкретном случају, реч је о бунту адолесценције, али у принципу, важи и шире. Као метод самоодбране пред сваком бахатошћу.

Пишете поезију за све узрасте, а ипак се обраћате највише деци. Да ли је обраћање деци захтевније?

Да. Мада је поезија за одрасле равноправно заступљена у мом опусу, утисак је да се више обраћам деци. Тај утисак намећу моји стални контакти с дечијом публиком у којима уживамо и деца и ја. Мислим да су, поред личног афинитета, и неке спољне околности допринеле таквом развоју мог "песничког случаја". Моја снажна потреба да своје песме казујем лично, уживо, сударила се с непостојањем прилика за такво испољавање пред одраслом публиком. И технички и поетички, одрасли су сатерани у тор свакодневне трке за материјалну егзистенцију и задовољавање свакојаким, најчешће вешто наметнутих, потреба међу којима за поезију нема места. Одрасли су већ одавно пред поезијом "закључали врата душе" и ретке су прилике када се та врата кад-кад одшкрину. На почетку сам се носила мишљу да у крају где живим оформим неки поетски театар, али нисам наишла на разумевање средине. А можда нисам била ни довољно храбра да поднесем први удар општег чуђења – коме то треба? Тако сам се окренула деци, на обострано задовољство. Деца су још отворена за емоцију и за чуђење пред загонетком живота и света, баш као и ја, и међу нама је

успостављена трајна повратна веза, тестирана на више генерација у последње две деценије. Од почетка мог дружења с децом до данас, важну улогу имају – ШКОЛСКИ БИБЛИОТЕКАРИ. Они су први препознали у мојој поезији за децу (и личном казивању песама) ту танану нит вредности којом се успоставља спонтана веза између детињства и остатка света. Бескрајно сам им захвална на томе.

Гостујете у многим школама и дружите се са децом на књижевним сусретима. Шта у Вашим песмама посебно буди интересовања деце и заокупља њихову пажњу?

У одговору на претходно питање истакла сам постојање те неке повратне спреге коју стално осећам како струји између мене и дечије публике док јој се обраћам. Без икаквих додатних помагала: музичке пратње, екрана и осталих технолошких поштапалица, моји песнички наступи апсолутно држе дечију пажњу и продубљују њихово интересовање. Сваки пут осетим тренутак кад њихова скепса ("јој, шта хоће сад ова!?") узмакне пред заинтересованошћу. Деца, у принципу, воле живу реч. Приповедање о појавама и питањима која њих занимају. А занима их много тога: другарство, ђачке (не)згоде, заљубљивање, неспоразуми с одраслима, свет животиња, особине географских простора, фантастика митолошког и стварног живота... Зависно од начина на који се презентују, свака од наведених тема има потенцијала да веома заинтересује децу.

Књига која посебно буди симпатије младих читалаца, «Молим учитељице», доживела је седам издања од 1995, када се први пут појавила, увек прихваћена и актуелна и код нових генерација. Шта чини ту књигу привлачном и толико популарном код младих ?

Књига "Молим учитељице" садржи циклус песама о поласку у школу и првим ђачким искуствима са којима се деца најбрже идентификују. Популарност ове моје књиге ипак приписујем њеној разноврсности. У свакој од четири тематске целине, постоје песме које до краја ангажују пажњу деце. Књига је заинтересовала и учитеље, јер су у њој пронашли много садржаја подесног за драматизовање и сценско извођење (насловна песма, "МОЛИМ УЧИТЕЉИЦЕ", "ОДА ЛЕТУ", "ОГЛАСИ НА ШКОЛСКОЈ ТАБЛИ" итд.). За шири простор не знам, али скоро да нема београдске школе где се на ђачким приредбама не користе текстови из књиге "Молим учитељице". Користим прилику да за почетак школске

2012/13 године, најавим и њено осмо издање.

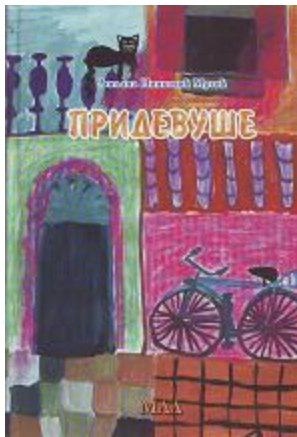
Песма «Говор биља» ненаметљивим тоном, без претензија за јаком умношћу («са биљем треба чаврљати») говори о важности познавања биља свога поднебља, па до тога да «преко боје и мириса...» научиш да волиш земљу где си рођен. Није ли у тим лековитим биљним тајнама главни мотив родољубље?

У праву сте. Родољубље, као крајње "превазиђена" и "застарела" тема, обучено је у цвеће и лишће завичајног биља. То је једно од мојих најдиректнијих, личних доживљаја и нисам се могла уздржати да га не поделим с децом којој се обраћам, као и са сваким читаоцем ових стихова. Кад год се нађем међу биљем Завичаја, уз велико узбуђење, сетим се и Хандкеове родољубиве поеме "О остајању", која је на истом трагу доживљаја.

Пишете песме у слободном и у везаном стиху. Какав је Ваш однос према форми?

Веома комотан. Форму ми готово увек намеће садржај. Сама назнака теме ми већ некако иницира форму. После, у току стварања, само се држим тога.

Песмама које сте назвали Придевусе (од приденути, придевати) придеви су послужили да вешто обрадите теме којима децу подстичете на размишљање, са доста порука и значења, као латентна дидактика. Да ли је то била Ваша намера?

Да. Веома ретко подлежем потреби да подучавам, али сам у случају "Придевуша" прихватила идеју моје ћерке (учитељице) да се ове песме благо "нагну" ка дидактици, првенствено преко намере проширења, богаћења језичког фонда. У томе сам успела само онолико колико ће ђаци читати ову књигу.

Сам назив збирке "Придевуше" могао би да делује пежоративно. Ви се, међутим, вешто поигравате значењима, повезујете распоне и смештате их у димензију примерену детету откривајући богатство изражаја и форме. Колико су данас млади нараштаји склони богаћењу језичке културе?

Опет све зависи од начина понуде. Констатација о сиромашењу употребног вокабулара (условљеног начином живота и технолошким диктатима) постала је опште место свих разговора на ову тему. Евентуална склоност појединаца младог нараштаја богаћењу језичке културе иде против доминантног тока, па је логично што је то склоност мањине. Од сегмента укупне културе, медији се све арогантније намећу као једина култура, посебно они свеприсутни, електронски.

"Немогуће и могуће" на један мудар и непосредан начин говори о животном ставу: могуће као филозофија реализма, а немогуће као сфера ирационалног, сањаног и маштаног. Да ли је то вечно људско трагање и освајање највећи изазов ?

Не знам колико је то мудар начин, али непосредан збиља јесте. На томе инсистирам у свакој песми, па и у овој. Иначе, конкретна песма крије намеру (макар) двоструког значења. У првој равни је реч о животном ставу фаворизовања могућег "као филозофије реализма", како Ви кажете. Али, иза те "оде радости и сагласја с могућим" извирује иронијски отклон према необузданом технолошком ширењу "могућег" као таквог. Иза привидне афирмације "могућег" као диктата великог марша напред ("више, даље, брже..."), извирује дубоко неслагање и стрепња – какве је све границе човек спреман да прекорачи?

Живимо у времену великих ломова, брзих промена, времену које препознаје само профит, где је новац религија, где се емоција сматра слабошћу. Да ли су то изазови за уметника, нове теме за испољавање?

Не знам. Разни постмодернизми, веризми и остали "изми" који већ дуго имају моћ формирања главног културног тока, (или бар његовог свеприсутног медијског привида), дају све од себе да се у уметности до краја деконструишу категорије лепог и доброг, па самим тим и ПРАВЕДНОГ као крајњег циља ОБЕЗДУШИВАЊА човека уопште. Јер, једино у таквом амбијенту уметност постаје идеолошки неутрална роба, која је тачно онолико уметност на колико је иницирају свештеници профита. Ја ипак верујем у емоцију као основног покретача сваког уметничког израза.

Да ли млади данас имају неке своје идоле, хероје, некога ко ће им бити узор? Да ли је уопште данас популарно указивање на идеале, на примере великих хуманиста, научника, писаца?

Одговори на ово питање су свуда око нас. Ако изузмемо стратосферу ове цивилизације у којој блажено живе милијардери и други, обичном смртнику невидљиви, "отуђени богаташи", шта за узор остаје плебсу? Осим кубертеновски беспштедне трке у спорту и "медијских хероја" разних ријалити шоуа, мало шта друго. Само изузетни појединци, из дубоке сенке и за

сопствени рачун, постају велики истраживачи, инжењери, лекари, ботаничари, уметници. Њихови примери подразумевају несразмеру између дуготрајног, невидљивог рада и профита и нису привлачни младима, што није никакво чудо с обзиром на свеprisутно форсирање "ниских страсти" као доминантних вредности друштва.

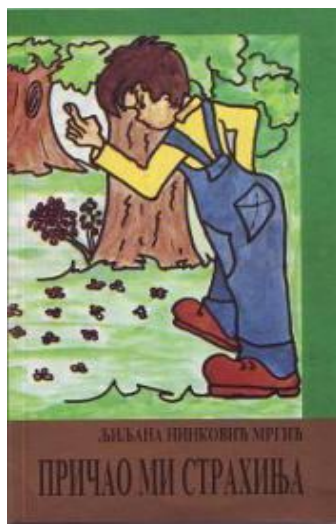
Где видите Ваше место на сцени српског песништва?

На страну то што многи "наши" песници никако не би пристали на присвојни придев из вашег питања, не видим да постоји нешто што би било јединствена сцена српског песништва. Уместо тога, имамо много кругова, кружића и секција које промовишу поједини "црни одбори" (што би рекао Бели-Марковић). Плету се разне мреже међу абонентима бројних фондова и серклова, од буразерских "ја теби – ти мени" односа и сличних интересних подстицаја. Поред језгра академски признатих песника (на које се с времена на време обрушава или плуцка с разних страна у име

"глобализма", "модерности", "политичке коректности" итд.), српско песништво има бројне опозитне "уметничке правце": есенцијални и наративни, реалистички и надреалистички, национални и интернационални (односно анационални, чији извођачи радова најпре добију тзв. НАЦИОНАЛНЕ пензије!), конструкционисти и деконструкционисти, феминисти и антифеминисти, КВИР-овци и патријархалци, лиричари и есејисти, рецитатори и перформери, активисти и интимисти итд. (ко зна колико тога још!). Сви они, по већ наведеној схеми умрежавања ради јавне промоције, имају своје агенте међу медијски присутним "стручњацима" за валоризовање актуелне песничке продукције, преко којих се повезују са овако или онако заинтересованим покровитељима за финансирање разних манифестација, конкурса или преводилачке подршке и – то је то. Веома компликовано, зар не? Ваљда

се зато ја у томе слабо сналазим, а можда ми је то само изговор, ко зна? Објављивање моје прве песничке књиге "Ухвати се за сламку", у издавачком програму СКЦ-а 1996. године, рецензентски су подржали академици Матија Бећковић и пок. професор Никола Милошевић (а "Слушам небо над Србијом", "Равнотежа сна и јаве" и "Молитве и посвете", опет М. Бећковић). Тек ми се много касније разјаснило да то, за наше актуелне културне и медијске комесаре, никако није било препорука! Углавном, ни поводом јавних промоција, ни поводом информација издавача – нико ниједним освртом, ниједним ретком није констатовао појаву тих мојих књига. За нијансу боље је прошао мој роман "Случај Илије К." (Издавачки Атеље "Дерета", 2003.) о којем је, након промоције од стране издавача, написан један одмерен чланак у "Политици", а књига је била и у ужем избору за награду часописа Базар ("Женско перо" 2004. године). Прозу, међутим, објављујем (кад ми то успе, што није баш често) под именом Љиљана Наномир.

Кад је реч о поезији за децу ту (на срећу!) немамо онако бројне поделе и опозите као код поезије за одрасле. Вероватно зато што деца не трпе фолирање и продавање рога за свећу, међу савременим песницима за децу постоје само добри и лоши (а где је моје место у овој подели, остављам другима да то кажу!). До сада сам објавила шест класичних збирки песама: "Молим учитељице", "Шепурење", "Причао ми Страхинја", "Пингвини су чудо једно", "Основна нас школа жуља", "Придевуше"; две књиге поетских, драмских игара: "Облачина и Ведрина" и "Св. Сава отвара прозоре". Без лажне скромности, могу рећи да је свака од тих осам књига веома добро прихваћена од дечје читалачке публике.

Шта мислите о читалачким навикама младих данас? Да ли ученици данас мање читају?

Питање је просто наткриљено тезом очекиваног одговора. Тешко је

прецизирати, али не ризикујем велику грешку, ако кажем да се 90% младих изнад дванаест година одриче навике читања књига ван обавезне школске лектире, или је није никад ни стекло. Али опет, то не значи да млади уопште не читају. Ако сате и сате проводе на фејсу дописујући се и размењујући препоручене песме, филмове, игрице или анегдоте, значи да ипак нешто читају, само што то чине аутоматски. Млади пре свега – не размишљају. Таква је општа клима у друштву коју диктирају разни душебрижници: медији, невладине организације, спиновани родитељи... Сви се утркују да младе одбране од обавезе размишљања. Поједини родитељи се буне и што им младунце у школи терају да уче таблицу множења, јер боже мој – шта ће то деци, кад имају дигитроне!? Али, рачунам да десетак посто младих сваке генерације успева да развије и стабилизује своје читалачке навике. Па, и то је нешто. И, да завршим оптимистички – добро је све што није горе него што јесте!

* * *

Љиљана Нинковић Мргић је својим стваралачким опусом побудила радозналост читалачке публике, унела свежину богатством и оригиналношћу песничког изражаја, подсетивши да су нови изрази увек могући.

Нема је у антологијама, у препорукама критичара!?

Али зато, спонтаном и непосредном комуникацијом на књижевним сусретима, оригиналним и духовитим приступом, заокупља интересовања младих читалаца. Осмех и буран аплауз указују на блискост и допадљивост њене поезије: одабиром актуелних тема, примерених интересовањима младих, особеним смислом за опажање и сагледавање њихових стрепњи, проблема, тајни, заблуда и дилема.

Ненаметљивом поетиком песникиња се дечијој публици обраћа искрено, без заморних придика, подстичући сазнајне видике, остављајући слободу маштовитости и домишљањима.

У трагањима за равнотежом, необичностима у обичном, показала је изузетну инвенцију и осетљивост за изазове времена, у коме је дете у центру збивања.

Објавила је 12 песничких збирки, неке су имале више издања. Пише разноврсну лирику (љубавну, социјалну, елегичну, духовну...), поезију за децу, поетско-драмске форме, кратке приче и романе.

Књиге за децу:

- *Молим учитељице*, Интерпрес, 1995, 1996, 1998, 2002, 2007, 2008. и 2010. год.
- *Шепурење*, Рад, 1998.и самостално издање 1999. год.
- *Причао ми Страхуња*, Интерпрес, 1997, 2001, и 2008.год.
- *Облачина и ведрина*, поетско- драмске игре за децу, Калеком, 1999.год.
- *Основна нас школа жуља*, Интерпрес, 2000, 2001,2004. год.

- *Пингвини су чудо једно*, Интерпрес, 2005.год.
- *Придевуше*, Атеље МЛД, 2010.год.
- *Свети Сава отвара прозоре*, поетско-драмске игре за децу, Атеље МЛД, 2010.год.

Књиге за одрасле:

- *Ухвати се за сламку*, песме, СКЦ, 1996. год.
- *Слушам небо над Србијом*, поема, Сфаирос, 1998.год.
- *Равнотежа сна и јаве*, љубавна поезија, Интерпрес, 2000. год.
- *Молитве и Посвете*, Армон, 2006.год.

Случај Илије К. роман, Дерета, 2003.год. (под именом Љиљана Наномир).

ПРИКАЗИ

Дечак и море, Маријана Петровић

ОШ “Коста Ђукић”, Младеновац

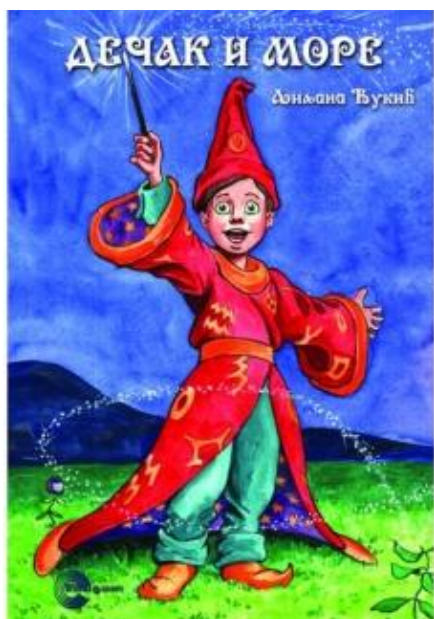
carefulwiththataxee@gmail.com

Имам прецизан увид у то шта ученици моје школе читају и када.

Међу најпопуларније наслове спадају збирке текстова тематски везаних за Светог Саву, вероватно зато што ученици свих разреда у јануару имају задатак да прочитају или науче пригодне песме или играчке на ову тему. Када је реч о лектирама за старије разреде, 60 примерака, колико имамо у библиотеци, никада не покрива заинтересованост ученика да прочитају Нушићеве *Хајдуке*, прву лектуру у петом разреду. Повећано интересовање осмака за друго Нушићево дело, *Сумњиво лице* – последњу лектуру у осмогодишњем школовању, нажалост, као и оно код петака, можемо приписати прагматичним разлозима. Старији разреди су у укупном коришћењу библиотеке заступљени са мање од 25%, иако је њихова бројчана заступљеност у школи дупло већа (6 издвојених одељења шаље своје старије основце у матичну школу). Ако од тог малог броја позајмица одузмемо све оне који су ове године у библиотеку дошли по Нушића, једва да уопште можемо говорити о коришћењу библиотеке у дословном и традиционалном смислу. Ипак, охрабрује чињеница да и тај мали број читалаца сугерише некакав однос према књигама које им фонд школске библиотеке нуди. Иако изгледа, на пример, голим оком гледано, да тинејџери сасвим занемарују лектире, статистика потврђује оно што наставници српског одавно знају и због чега из године у годину мењају наслове препоручене кроз обавезну лектуру (како год то данас било формулисано). Ове године смо, у прописаном броју примерака, као лектуру за шести разред, увели роман Анђеле Нанети, *Мој дека је био трешња* и одједном је половина ученика шестог разреда у року од недељу дана прочитала ову

књигу, а касније су је учестало позајмљивали и остали ђаци – има ли убедљивијег примера за формирање суда укуса у конкретном временском тренутку. Наравно, реч је о изузетку који потврђује правило – тинејџери не читају лектире. Али ипак нешто читају. Највише их интересује популарна психологија, а нарочито *Уџбеник за заљубљивање* Ирене Тиодоровић. Интересује их и грчка митологија, без обзира на то да ли је реч о митолошким причама нарочито приређеним за њихов узраст или о Гревсовом приручнику. Треће место заузима тинејџерски детективски роман Вангелиса Илиопулоса *Заврти уназад*. *Уџбеник за заљубљивање* и *Заврти уназад* су нови наслови у библиотеци, (добили смо их у октобру, у оквиру пројекта Оштро перо), па је могуће да популарност дугују тој чињеници. Ово само показује да су мала средства која издвајамо за набавку дечје белетристике увелико недовољна и да је то један од разлога што интересовање за књигу и читање из године у годину код тинејџера опада. Дакле, ако постоји криза читања код млађих тинејџера, она је великим делом економске и педагошке природе. Деца овог узраста су и те како пријемчива за одређене теме, наслове и форме.

Истински ме, међутим, обесхрабрују крупни планови из привидног раја читалачких потреба и навика ученика млађих разреда. Они су у коришћењу књижног фонда заступљени са чудесних 74,24%, од чега трећина отпада на ученике првог разреда који се у библиотеку свечано учлањују тек у јануару. Да није *Алисе у земљи чуда* и избора из поезије и прозе Душана Радовића за различите узрасте, не би било наслова који се по интензитету и истовремености потражње уопште могу препознати као лектире. Узрок изузетне динамике, погађате, лежи у томе што чак и четвртаци – упркос усменим сугестијама, промоцијама читања које врше и школска и јавна библиотека, играма и рекламама на огласној табли у висини њихових очију, нарочитом смештају књига у слободном приступу који погодује висини корисника и далеко већем и бољем избору наслова од оног који се нуди старијим основцима – најрадије позајмљују сликовнице. Не ради се само о визуелном утиску који потиче од богатих илустрација, већ и о својеврсном страху од обиља текста. Савремене едиције намењене почетном читању (најпознатије су оне Креативног центра и Лагуне) ту промашују циљ полазећи од тога да крупна слова охрабрују читаоца почетника. Лагуна, изгледа, налази срећније решење уводећи елементе стрипа у илустрације и преводећи издања на чијој се насловној страни, осим стандардног ауторског пара – писца и илустратора – и преводиоца, јер је реч о преводима, појављује и име језичког саветника, који има задатак да савремене и класичне фабуне прилагоди језичким могућностима читалаца на одређеном узрасту. (Реч је о језичком саветнику за језик оригинала, за српски језик такав саветник изостаје.) Ипак, интересовање ученика за ова издања није велико.

Сећате ли се Станислава Винавера, који је деци давао банку за нову реч, неку коју још није чуо ни записао? Али деца се са Винаверовим преводом први пут срећу тек у петом разреду. Осим у оваквим изузетним случајевима, кад се нађе преводилац који је истовремено и песник, не верујем да је преводна литература нарочито добро штиво за почетно читање, без обзира на фонт и величину слова.

Почетно читање је својеврстан генерацијски поклон, предавање цивилизације у руке младих људи и зато треба бити нарочито опрезан, бринути о томе које и какве културне тековине тај млади човек најпре прима.

Криза читања почиње са првом прочитаном књигом. То што је дијагностикујемо тек код млађих адолесцената значи само да су нам дијагностичка средства спора, а дијагностичари недовољно проницљиви.

Већ две године ме са полице омиљене књижаре посматра књига Љиљане Ђукић и Драгољуба Јањића – «Дечак и море».

Будући да моје читалачке навике долазе из једног другог времена, увек су код мене наилазиле на неповерење ове нове књиге у којима текст стоји на илустрацији као њен саставни део. Разумем, времена су се променила, границе међу различитим уметностима се све више бришу, али чинило ми се увек да је ружно, лоше, па чак и опасно деградирати реч учинивши је тек саставним делом илустрације која, бар у оним књигама које универзална децимална класификација одређује бројем осам, треба да има секундарни значај. Књиге попут ове подривају мој старовремски став.

Дечак остаје сам код куће из дана у дан и слика чекајући да се родитељи врате с посла. У тој стваралачко-читалачкој усамљености, слике оживљавају и причају му приче. Ипак, садржај тих прича не може бити искључиво плод дечакове маште, јер из сваке од њих, из дана у дан, дечак сазнаје нешто ново о природи и њеним законитостима, крајњој и далекој супротности стана омеђеног зидовима који не напушта. Приповедањем у трећем лицу се на изванредан начин подржава веродостојност приповеданог. Илузији доприноси то што сама књига, ако изузмемо чињеницу да је штампана двострано, веома личи на цртанку. Да је реч о намери ауторског пара, а не о случају, говори и чињеница да ни испред ни иза текста нема садржаја, иако је реч о збирци прича. Приче су концентрисане око дечака и његовог талента, а збирка има цикличну структуру, у којој су све приче међусобно значењски повезане, сваку од њих можемо денотирати тек ако смо прочитали претходну, а последња упућује на поновно читање прве. Оваква композиција симболички дочарава седмицу. (Лепо је што још увек живимо у земљи у којој аутор не мора да размишља о томе да ли је политички коректно рећи да нечији родитељи раде седам дана недељно, остављајући дете млађе од десет година без надзора одраслих.)

Илустрација доминира у односу на текст (иако не излази из оквира илустрације текста), због чега дајем себи слободу да илустратору припишем коауторство. Ово значи да је и деци која нису савладала читање могуће да, листајући књигу, конструишу некакву кохерентну фабулу. Како је задатак илустратора управо тај да илуструје сликарски стваралачки процес, овај илустратор је, мудро, дечаку-сликару позајмио свој сликарски стил на оним сликама које покрива фабула, док је дечакова соба украшена цртежима који стилски значајно одступају од ових. Друге две представљене просторије дечаковог стана – кухиња и предсобље – лишене су слика, али не и топлине, јер обилују детаљима друге врсте.

Представљени предмети су стари тридесетак година и савремени читалац ће неке од њих тешко препознати, док упадљиво изостају средства савремене технологије, па самим тим и комуникационе могућности које она нуде. Ако ће младим читаоцима то отежати поистовећивање са јунаком, сигурна сам да ће бар изазвати носталгични смешак на лицима њихових родитеља.

У основи прича о машти и стварању, о односу сазнања и уметности, амбивалентном читалачком и уметничком бићу, о радости коју доноси новина, али и свакодневна и вечна нужност да се из света књиге изађе у стварност, која нас онда опет гура назад у свет књиге, ово дело тера читаоца да се поистовети са јунаком стављајући га у исти положај. Младом читаоцу, којем је намењено, није могуће да га прочита у једном даху. У најбољем случају ће га прелистати и прочитати причу или две, а онда ће бити приморан да за њим чезне док не испрати родитеље на посао. Љиљана Ђукић је, пишући ову књигу, свакако непрекидно имала на уму овог читаоца и његове хоризонте очекивања и читалачке могућности. Одмах на првој страни га охрабрује. Испод отвореног прозора са којег га, из своје собе, посматра Дечак, одређује свог јунака као усамљено дете које не познаје игре за усамљене дечаке, уколико оне постоје, а још увек не уме сасвим добро ни да чита, тако да је изостанак знања тешко превазићи.

Како је ова књига представник српске књижевности за децу, уопште не изненађује кад видимо да и са насловне и са сваке следеће странице изостаје информација о језичком саветнику. У ствари, изостаје чак и име најобичнијег лектора. Самим тим, јасно, изостају и лекторске интервенције у тексту. Све омашке су пред нама. Можда младом читаоцу кваре илузију, а можда их и не примећује. Мени, међутим, указују на оно што је аутору било на памети у процесу писања.

Пре свега, Љиљана Ђукић инсистира на мелодији реченице. Интуиција или познавање дечје психологије – мање је битно. Дете лакше памти и радије чита песме за децу или прозу обликовану усменом традицијом него приповетке и романе. Оно још увек не разуме све речи, измичу му многи језички обрти, не користи речник и не располаже довољним бројем категорија које би му дозволиле да препозна и себи објасни књижевне појаве. Али овај читалац може нешто што ја више никад нећу моћи: већ у првом читању беспрекорно меморише крупне делове текста и све детаље са њима у вези (интерпункцију, илустрације, истовремено чува у свести сва значења до којих је непосредно или уз туђу помоћ дошло и чини се да она у тој свести не сметају једна другима чак и ако су у очигледном нескладу). Мелодија реченице је основна ствар о којој писац књиге за децу мора непрекидно да мисли. Дијалози су пуни паралелизама, понављања сваке врсте (рефрена, анафора, епифора, палилогија, симплоха). Други разлог за паралелизме лежи у потреби за јасношћу и разумљивошћу текста. Понављање у разним контекстима је увек пожељно када није извесно да ли читалац влада коришћеном лексиком. У том настојању, ауторка је сигурно морала често да мења реченице, а онда и контекст у складу са појединачном променом. Погледите се нит изгубила. На страни 9:

А после тога све много, много боље виде – рекло је море.

И заћутало.

Ућутао је дечак и зајмурио. У том тренутку учинило му се...

Лектор би, да га је било, јасно видео да, овако како је написано, изгледа да је дечак (ко зна зашто у трећем лицу) препричавао свој дијалог са морем, па заћутао. Пошто је то нелогично, додао би *и* испред речи *дечак* и све би било глатко, логично и лако за читање. Како лекторске интервенције нема, нама је јасно да је овај дијалог прекрајан и кад је прелом већ био готов. На деветој страни је коначно постигнута еуфонија, са десете вреба нонсенс.

Кроз овај дијалог се пред нама разоткрива још једна намера аутора. Сигурно је читаоцу већ пало у очи да из концепта какав је овај очекивања формира не баш лепа могућност да се усамљеном детету припише жива машта и некакав плачевни сентиментализам, што би га учинило ужасним узором за мале ђаке. Ауторка је тога свесна и излаз налази у сазнавању. Дечак, иако је од баке већ чуо да море свој укус дугује отопљеним минералима, сада, игре ради, пита насликани талас који је оживео – зашто је море слано. Први одговор уметничког дела је сентименталистички: од суза многих морнара. А морнари плачу јер су далеко од куће. Међутим, овај процес има исходиште у сазнању: хемијски састав мора и суза је сличан, а сузе су средство којим испирамо очи да бисмо боље видели. Слична улога мора постаће му јасна када прочита последњу причу, која недвосмислено упућује на поновно читање прве.

Очигледно је да се о читалачким могућностима оних који су тек овладали читањем може бринути без потцењивања њихове способности разумевања прочитаног.

Чини ми се да издања приређена за почетно читање управо ту губе циљну групу: њихови аутори заборављају да су нови читаоци и те како вешти тумачи текста – они већ годинама пажљиво слушају оно што им читају родитељи, баке, деке, васпитачи. Слушају пажљиво и сва егзегетска упутства која им читач нуди. Уместо лаког задатка, уморним очима, ненавиклим на покрете читања, нуди се предак на илустрацијама, а радозналост духу – задовољство због могућности поистовећивања са јунаком са којим истовремено спознаје свет чињеница и свет осећања и имагинације.

Пролеће и екологија, Слађана Галушка

ОШ “Милорад Мића Марковић”, Мала Иванча

galuska@beotel.net

Ако планирате школски пројекат Екологија, пролеће је право време за реализацију. Од почетка марта до краја јуна обележава се десетак еколошких дана; активности обележавања могу бити елементи пројекта.

Светски дан енергетске ефикасности, 5. март

Поводом 5. марта – Светског дана енергетске ефикасности, Централно-европски форум за развој (ЦЕДЕФ) у сарадњи са Агенцијом за енергетску ефикасност Србије обележава овај дан с циљем да ширу јавност подсети да је активна примена енергетске ефикасности од виталног значаја за економску и енергетску стабилност државе и друштва. Ове године се Светски дан енергетске ефикасности обележава у оквиру УН године „Одржива енергија за све”.

Схватајући важност енергије за одржив развој, Генерална скупштина УН је прогласила 2012. годину за Међународну годину одрживе енергије за све. Ова година треба да повећа свест о важности енергетске ефикасности и коришћења обновљиве енергије на локалном, националном, регионалном и међународном нивоу. Употреба енергије утиче на продуктивност, здравље, образовање, климатске промене, сигурност у храни и води и комуникацију. Данас 1,4 милијарди људи још увек нема приступ модерној енергији, док се 3 милијарде људи ослања на традиционалну биомасу и угаљ као основно гориво. Развојни циљеви УН подразумевају да људи имају приступ чистој води и поузданој енергији, а тиме и основ за друштвени и економски напредак.[1]

Светски дан шума, 21. март

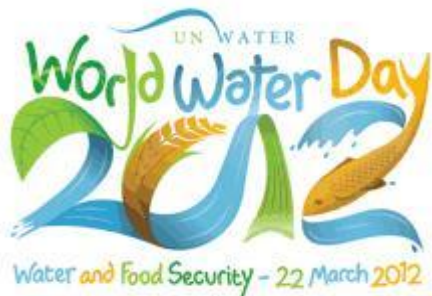

На седници Генералне скупштине Европске пољопривредне конфедерације, 1971. године, одлучено је да се први дан пролећа, 21. март, обележава као Светски дан шума. Касније је и УН организација за храну и пољопривреду, ФАО, подржала ову идеју, верујући како такав догађај може допринети повећању свести о очувању шума и шумских екосистема.

Шумама је покривено 31% укупне површине земље, 36% од тога чине прашуме и у њима се одржава 80% биолошке разноврсности. Дом су за 300 милиона људи. Шуме су веома важне за живот на земљи. Оне нам дају хлад и склониште, освежење, чист ваздух и воду. У време раста популације и захтева за шумским сировинама, постоји опасност од сече и уништавања шума.

Људи треба да размишљају о добробити шума за заједницу: станиште за биљке и животиње, подручја за рекреацију, образовање и научна истраживања, извор многих производа, као што су дрвна грађа и мед, али и извор бактерија и гљивица које играју важну улогу у кружењу материје у земљишту и шуми. Овај дан пружа могућност да људи науче како да користе шуме, а да оне остану одрживи извор за све ове намене.

Светски дан вода, 22. март

Светски дан вода обележава се сваке године 22. марта. Тај дан је усвојен резолуцијом УН-а у децембру 1992. године, а већ од 1993. године почео је да се обележава. Његов значај временом расте.

Обележавањем овог датума Уједињене нације желе да подсете на важност заштите вода и на недостатак воде за пиће у многим крајевима света. Такође, од 2005. до 2015. обележава се деценија вода, тако да Светски дан вода има посебан значај током ових година.

Статистике кажу[2] да свако од нас попије 2 до 4 литра воде на дан, али већи део те воде добијамо из хране, за коју је потребно много више воде да би се произвела. Тако за производњу 1кг јунетине треба 15000 литара воде, а за 1кг житарица 1500 л воде.

Ако је милијарду људи гладно и ако постоји проблем набавке воде, морамо се суочити с тим проблемом. Треба обезбедити храну за све, а ми можемо помоћи тако што ћемо да:

- једемо здраву храну
- користимо мање воде
- не бацамо храну, јер се 30% хране произведене у свету никад не поједе, па је вода која се користи за њену производњу изгубљена
- производимо више хране бољег квалитета, користећи мање воде.

Овогодишња кампања има слоган „Сигурност у води и храни“.

Европска повеља о води [3]

Вода не познаје границе, вода је људски проблем. Без воде нема живота. Она је драгоцену добро, неопходно у свакој људској делатности.

Слатководни ресурси воде нису неисцрпни. Неопходно их је сачувати, контролисати и ако је могуће повећавати. Мењати квалитет воде значи угрожавати живот човека и осталих живих бића која од ње зависе. Квалитет воде се мора очувати до нивоа прилагођеног њеном коришћењу, који предвиђа и задовољава посебне захтеве народног здравља.

Ако се вода после употребе враћа у природну средину, то не сме да буде на штету других корисника, било јавних било приватних. Одржавање одговарајућег биљног покривача, првенствено шумског, има велики значај за конзервирање водених ресурса.

Добро управљање водом мора бити предмет једног плана озакоњеног преко надлежних власти.

Заштита воде тражи значајан напор у научном истраживању, у формирању специјалиста за јавне информације. Вода је опште наследство чију вредност морају сви да познају. Задатак је сваког да је штеди и да је брижљиво користи.

Управљање воденим ресурсима мора се пре свега вршити у оквиру слива, а не унутар управних и политичких граница.

Светски дан метеорологије, 23. март

Светска метеоролошка организација[4], са 189 чланица, обележава сваке године овај дан усредсређујући се на једну тему. Овогодишња тема је „Ојачајмо будућност временским приликама, климом и водом“. Избором ове теме наглашава се важност информација о временским приликама, клими и води и могућностима њиховог коришћења у различитим друштвеним и економским подручјима.

Мишел Жарод, председник Светске метеоролошке организације (WMO), поводом овогодишњег обележавања у својој поруци [5] истиче да одређене активности људи доприносе повећању просечне температуре ваздуха и океана, отапању снега и подизању нивоа мора. Зато је веома важно да сви радимо на смањењу употребе материја које подстичу стварање ефекта стаклене баште.

Приоритет свих треба да је смањење ризика од уништења земље и обезбеђивање хране, воде и здравља за све. Приоритет СМО је превенција природних катастрофа, од којих је 90% у протеклих 50 година било повезано с временским приликама, климом и опасностима од воде.

Важно је обезбедити информације у вези с временским приликама, климом и водом да би се подржале друштвене и економске активности у пољопривреди, здравству, транспорту, производњи енергије и управљању водом. Пројекти везани за обновљиве изворе енергије, сунце, ветар и воду су важни за развој руралних средина, у којима нема довољно енергетских извора.

Обележавање еко-дана у марту може се искористити да ученици посете оближње шуме и науче како да помогну у очувању и заштити тог природног богатства. Најбоље је организовати *Недељу доласка пролећа* кроз различите активности:

- часови теренске наставе (свет око нас, природа и друштво, биологија, географија...) у дворишту школе или оближњој шуми
- часови с темом Пролеће, Долазак пролећа, Промене које носи пролеће...
- часови у оквиру школског пројекта *Екологија – важност шума за очување живота на земљи*, проналажење информација о важности шума (информатика и рачунарство, екологија...),
- часови на тему Како штедети воду,
- интердисциплинарна настава у вези са овим темама (повезивање знања из више наставних дисциплина, цртање, писање састава, израда презентација...),
- уређење дворишта школе.

Дан планете Земље, 22. април

Међународни Дан планете Земље обележава се од 1969. године, када је угинуо сав живи свет у заливу близу обала Санта Барбаре у САД-у због изливања неколико хиљада тона нафте у море. Активностима широм САД-а први пут је обележен Дан планете земље 22. априла 1970. године. Наредних година обележавање овог дана се ширило, тако да се сада Дан планете обележава у целом свету са циљем да се јавност упозна са горућим еколошким питањима и проблемима који су последице људског деловања на природу.

Дан планете Земље службено се обележава од 1992. године, када је током Конференције УН-а о околини и развоју у Рио де Жанеиру, на којој је учествовао велики број представника влада и невладиних организација, усклађен далекосежни програм за промоцију одрживог развоја.

Овај датум су Уједињене нације одредиле као дан борбе против нарушавања животне средине. Као највећи празник планете Земље требало би да утиче на све државе и појединце да се укључе у глобалну акцију ширање еколошке свести. Циљ је да људи поново успоставе контакт с природом, односно да се укаже на загађивање ваздуха и воде, радиоактивно зрачење, исцрпљивање ненадокнадивих енергената и друго.

У Рио де Жанеиру ће се 2012. године одржати Конференција УН-а о одрживом развоју, а циљ је да се до тада, кроз велику кампању, направи милијарду зелених дела. То подразумева да сами појединци допринесу неком својом акцијом или делом очувању наше планете, а то може да буде сађење дрвећа, замена старих сијалица новим штедљивим, одлазак на посао бициклом и слично.

Циљ акција и манифестација, које ће се ове године одржавати широм света, јесте да подигну ниво еколошке свести, едукују и мотивишу грађане да се активно укључе у борбу за очување планете Земље. У области образовања треба усмерити пажњу ученика, наставника, родитеља и локалне средине на питање одрживости животне средине и на активности којима ће се обезбедити обновљива енергија за све и одржива будућност наше планете.

Ученике треба подстицати да учествују у активностима поводом обележавања овог дана и развијати код њих одговорност према животној средини. Једна од овогодишњих акција је и *Читање за Земљу*. Та акција се реализује у локалној заједници и библиотекама, промовише литературу у вези са заштитом животне средине и подиже свест људи о важности сваке појединачне акције која ће смањити емитовање угљен-диоксида и загађења планете.

Светски дан обновљивих извора енергије, 26. април

Експлозија нуклеарне централе у Чернобилу, која се догодила 26. априла 1986. године, једна је од највећих катастрофа у историји. Према процени УН-а, између 4 и 9 000 људи умрло је од последица те нуклеарне катастрофе, чији је степен радијације према проценама био једнак ономе од 400 атомских бомби какве су бачене на Хирошиму. Екосистем у близини реактора такође је претрпео последице, а страдао је и велики број животиња, док су неке у потпуности изгубиле способност размножавања.

Чернобилска катастрофа је у великој мери допринела да се широм света пробуди свест о опасностима нуклеарних електрана и подстакла убрзане процесе истраживања алтернативних извора енергије, сигурних за људе, који доприносе здравијој животној средини.

Нажалост, питање затварања нуклеарки поново је актуелизовано прошле године након катастрофалног земљотреса у Јапану, који је проузроковао и нуклеарну катастрофу у електрани Фукушима.

У знак сећања на трагедију у Чернобилу, 26. април обележава се као дан за подсећање на важност коришћења обновљивих извора енергије: воде, ветра, сунца и биомасе, као и указивање на еколошку опасност која прети од необновљивих ресурса: атомске енергије, нафте, угља и природног плина.

Европски дани Сунца, од 1. до 13. маја 2012.

Ова манифестација први пут је организована у Аустрији 2002. године, а данас се одржава у 19 европских земаља. У Србији се прославља у 10 градова.

Овај дан повод је да се подсетимо да свакодневно озбиљно загађујемо нашу планету и да морамо штедети енергију. Сунце је убедљиво највећи извор енергије, али засад његови потенцијали нису довољно

искоришћени.

Дан одрживог развоја, 10. мај

Влада Србије је утврдила Националну стратегију одрживог развоја у мају 2008. и од тада је 10. мај посвећен управо тој области која повезује заштиту животне средине са економским развојем. „Одрживи развој као појам често асоцира на заштиту животне средине, а његов циљ је у суштини да успостави равнотежу између економског, социјалног развоја друштва и заштите животне средине. Акцент је пре свега на очувању и рационалном коришћењу природних ресурса“, каже координаторка Националне стратегије одрживог развоја Даринка Радојевић.

Дан птица и дрвећа, 10. мај

10. мај је дан који се свуда у свету обележава као дан птица и дрвећа. На овај дан се жели пробудити свест људи о значају птица и дрвећа и њиховог опстанка. Обележава се указивањем на важност очувања ретких врста птица и дрвећа и акцијама које га подстичу.

Светски дани миграције птица, од 12. до 13. маја

Датум је посвећен промоцији опстанка птица селица и очувања њихових станишта. Организује се сваког другог викенда у мају и тада се посматрају птице, спроводе се едукативни програми, предавања, изложбе и слично. Тема овогодишњег обележавања је „Људи и птице се селе заједно кроз време“.

Светски дан заштите биодиверзитета, 22. мај

Генерална скупштина Уједињених нација прогласила је 22. мај за Дан заштите биодиверзитета у циљу подизања свести грађана и повећања разумевања значаја његовог очувања и одрживог коришћења.

Биодиверзитет је у прошлости био, као и данас, под великим притиском различитих фактора угрожавања. Многе биолошке врсте су угрожене у већем или мањем степену, на прагу су нестајања или су чак заувек изгубљене.

Усвајањем Конвенције о биолошкој разноврсности, на самиту УН-а о заштити животне средине и одрживом развоју (Рио де Жанеиро, 1992. године), остварен је општи консензус о томе да је биодиверзитет, који нам обезбеђује не само материјална богатства, већ и духовно здравље, темељ здраве животне средине и одрживог развоја. Такође је договорено да заштита и одрживо коришћење биодиверзитета треба да буду брига целог човечанства на глобалном, регионалном и локалном нивоу, нарочито у борби против сиромаштва.

Територија Србије припада једном од најзначајнијих центара биодиверзитета у Европи, са бројним специфичним екосистемима у оквиру којих је заступљена флора и фауна са великим бројем врста од међународног значаја. Србија поседује богат генофонд дивљих и гајених биљних и животињских врста и варијетета, који представљају незаменљиве ресурсе за развој многих привредних грана, као што су пре свега пољопривреда, шумарство, рибарство, туризам, али и др.

Светски дан заштите биодиверзитета је дан када цела планета разним манифестацијама подсећа на угроженост биодиверзитета. Биодиверзитет или биолошка разноврсност представља разноврсност свих живих бића на планети Земљи. Данас сваком четвртом сисару прети истребљење, а пред изумирањем је око 50% врста биљака.

Европски дан паркова, 24. мај

Европски дан паркова је 24. мај, који је промовисан 1999. у циљу заштите природе и пејзажа Европе. У већим градовима Европе се нарочито поштује овај дан, јер управо у тим градовима, због велике концентracије саобраћаја, индустрије и буке, паркови служе као „плућа градова“ и места окупљања великог броја становника. У Европи се сваке године 24. маја обележава Европски дан паркова, на иницијативу Федерације ЕУРОПАРК, са циљем да се промовишу европске заштићене зоне и придобије јавна подршка за циљеве и активности ове организације. Национални и природни паркови су најважнији по површини и вредностима међу заштићеним зонама. Датум је изабран као сећање на „постанак“ првих европских националних паркова – девет националних паркова у Шведској, проглашених 24. маја 1909. године. Европски дан паркова је први пут обележен 1999. године.

Светски Дан заштите животне средине, 5. јун

Светски дан заштите животне средине је дан током кога се у целом свету организују разне еколошке активности и кампање. Тог дана људи широм света уједињено делују како би обезбедили чистију, зеленију и сјајнију будућност за себе и генерације које долазе.

Светски дан заштите животне средине први пут је обележен 1972. године и представља главни алат помоћу којег Уједињене нације стимулишу подизање глобалне свести о значају заштите животне средине и позивају на политичку ангажованост и предузимање конкретних мера.

Овогодишњи мото светског дана заштите животне средине је „Зелена економија: Јеси ли укључен?“^[6]

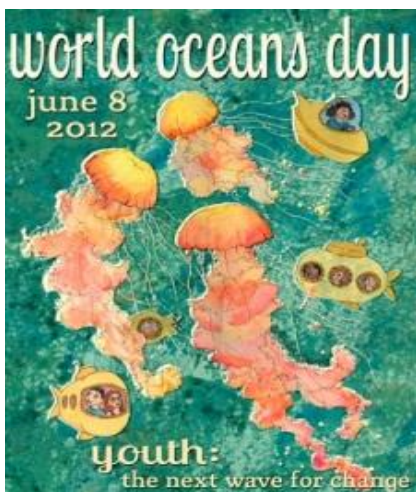
Програм Уједињених нација за животну средину дефинише Зелена економију као ону чији је резултат побољшање живота људи, социјална једнакост и мања угроженост животне средине. Зелена економија емитује мало угљеника, ефикасно користи природне ресурсе и социјално је инклузивна. Овај концепт подразумева широко коришћење обновљивих извора енергије и повећање броја радних места и инвестиција у такозваним зеленим гранама индустрије.

Акција Очистимо Србију

Да бисте се укључили у активности за заштиту животне средине, најбоље је да се прикључите Акцији Очистимо Србију. Министар животне средине, рударства и просторног планирања Оливер Дулић најавио је да ће се, у оквиру акције Очистимо Србију, у суботу, 9. јуна 2012. године, трећи пут организовати најмасовнија волонтерска акција чишћења отпада широм земље - Велико спремање Србије.

Светски дан океана, 8. јун

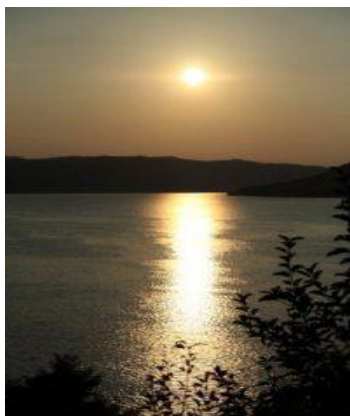

Дан океана обележава се од 1992. године, од Конференције УН о животној средини и развоју. Званично су Уједињене нације прогласиле 8. јун за Светски дан океана 2008. године, да би се указало на важну улогу мора као извора хране, кисеоника и лекова. Бројне активности са одређеном темом организују се сваке године. Овогодишња тема је „Младост – Нови талас промена“.[7]

Последњих неколико деценија расте ниво загађења мора, све више се лови риба и уништава живот у мору. Зато је важно што више укључити децу и младе у акцију заштите океана. На сајту worldoceansday.org/?page_id=59 дато је море идеја за обележавање овог дана – часови, манифестације..., може бити интересантно и за оне који не живе поред мора.

Дан Дунава, 29. јун

Манифестација је први пут одржана 29. јуна 2004. године поводом обележавања десетогодишњице потписивања Међународне конвенције о заштити Дунава. Она је свих ових година саставни део

сарадње подунавских земаља и прославља се у свих четрнаест земаља потписница Конвенције. Свест о очувању и поштовању реке и водених ресурса, заступљена код што већег броја појединаца, њен је основни циљ. Идеја иницијатора обележавања Дана Дунава, Међународне комисије за заштиту реке Дунав (ICPDR), јесте да ова прослава временом прерасте у међународни фестивал који би ујединио преко 81 милиона становника земаља подунавског слива, различитих култура, начина живота и поимања реке.

Министарство пољопривреде, трговине, шумарства и водопривреде – Републичка дирекција за воде организује манифестацију обележавања Дана Дунава у партнерству са Кока-Кола системом и у сарадњи са свим заинтересованим странама. Централна прослава планирана је за 30. јун 2012. године на Ади Хуји у Београду. Обележавањем овог дана указује се на значај и улогу свих грађана у очувању непроцењивог природног ресурса – реке Дунав, као и свих река у Србији.

Пролеће се завршило, лето стиже 21. јуна, ђаци су на распусту, пројекат Екологија је успешно реализован у вашој школи.

Можете се за своју душу придружити прослави и обележавању овог дана на Дунаву, или некој другој реци.

Желимо вам леп провод!

[1] <http://www.un.org/en/events/sustainableenergyforall/>

[2] <http://www.unwater.org/worldwaterday/>

[3] <http://www.ekoplan.gov.rs/src/Evropska-povelja-o-vodi-314-c58-content.htm>

[4] http://www.wmo.int/worldmetday/index_en.html

[5] http://www.wmo.int/worldmetday/message_2012_en.html

[6] <http://www.unep.org/wed/theme/>

[7] http://worldoceansday.org/?page_id=67

ШКОЛСКИ СВИТАЦ

Верослав Гајовић – библиотекар и песник

ОШ „Иван Милутиновић“, Београд

vidgaj@yubc.net

БИОГРАФИЈА

Верослав Гајовић је рођен 1952. године у Крагујевцу. Основну школу и гимназију завршио је у Крагујевцу, а Филолошки факултет у Београду.

Пише песме за децу и одрасле. Песме је објављивао у Светлости, Политици за децу, Расковнику и Даници. Пише и есеје из домаће и стране књижевности.

Песме за децу Верослава Гајовића, ОШ „Иван Милутиновић“

ЗАБУНА

Било је јутро када је пчела
На један жути џемпер слетела.

Али тај џемпер сред хучног града
Не беше ни цвет нити ливада.

И збуњена тад, налик на дете,
Та мала пчела некуд одлете.

ВОЗ

Кад је далеко,
то је коцкица
коју бих могао
да ставим у џеп.

Кад је близу,
онда сам ја коцкица
која би могла да стане
у његов џеп.

ХАЛЕЈЕВА КОМЕТА

Ко год се лепој вечери преда,
У бројне звезде радосно гледа.

Чудне и јесу све те комете –
У трен свој дођу, трепере, лете.

А најчуднија је Халејева:
У један људски век се одева!

ШУМОР ЛИПА

Свуда је шумор вечерњих липа
И прах који се круни, расипа.

И свуда шумор небеске горе:
Ту птице вазда нешто ћућоре.

Намах се пренем у чудној слици:
Звезде су опет постале свици.

ЛЕПТИР

Лептир –
није ли то
заправо цвет
који се одважио
да лети?

О ЛИСТУ

Дрво је и корен,
И стабло и грана;
Али су тек листу
Врата откључана:
Само ће он смети
Да некуд одлети...

СВАНУЋЕ

Ево и јутра
И златне кише:
Све сада трепти,
Радошћу дише!

А сви смо жељни
Тог лепог ткања,
Тог рукотвора,
Тог обасјања!

ШУМОРЕЊЕ

У природи сваког часа
Неког шума и одгласа,
Трепета и обурвања,
Уминућа или сјања;
Напор стални и борење,
А чини се – шуморење...

РЕЧИ

Гумице су обично
 Такве: каткад брзоплете,
 Љуте помало на себе
 И на све што их окружује.

Док други пишу,
 Оне бришу, бришу...

Али сунце, птицу, дете,
 Мајку која џемпер плете –
 То неће никад избрисати.

МОРЕ

Море није само море
 Коју плаве мисли створе,
 Море није само слика
 Узбуркана, превелика,
 Површина строга, равна.
 Него љубав једноставна:
 Читав дан у плавој води,
 Заслуженој разоноди!

Ту се човек лако бућне
 И пријатну сланост куша,
 С рибицама ту се прућне,
 Јек таласа гледа, слуша.
 Шта би друго на обали
 Но лепоту да сву хвали?
 Јер море је закон прости
 Једне шумне опширности...

* * *

Слика света Верослава Гајовића испуњена је благошћу и сетном ведрином, осећајем за притајени склад живота који струји у земљи, ваздуху, живим бићима, биљкама и животињама са којима се песник и читалац поистовећују. Његову песничку визију одликују једноставност и сажетост форме, пробрани контрасти и ономотопеја, уз фину иронију и ненаметљиво присуство аутора. Класични симболи звезда, Сунца, Месеца, комете, јутра, вечери, воде, планине, цвета, лептира у лету, птице, дрвета, пчеле, свица – служе песнику да говори о својој збуњености и удивљености пред тајнама и лепотама живота. Уједно, његова загледаност у небеске висине, откривање веза малог и великог, микро и макро космоса, осећај трошности и пролазности човекове на земаљским просторима – указују на поштовање живота и природних процеса.

Песме Верослава Гајовића захтевају пажљивог и осетљивог младог читаоца, и у њима нема јефтиних варки, помодних мотива и наметљивог римовања, карактеристичних за савремену српску поезију за децу и младе. Његови стихови наликују оном специфичном граничном подручју наративне песме, или пак врло кратке поетизоване (поетске) прозе, попут јапанске хаику песме: ови кратки, поетизовани записи могу да се читају као рефлексивне и сетне изведенице – мале поуке и поруке којима се читалац позива да осмотри своју стварност на један другачији, природнији начин, лишен тескобе и отуђења модерне индустријске цивилизације. То се може постићи ослањањем на наивно – детињско поимање света и живота, непретенциозно и искрено.

Миле Пенков

Слајдови проживљених слика, Анђелка Танчић Радосављевић

ОШ “Ратко Митровић”, Нови Београд

andjelkatr93@yahoo.com

(Осврт на две године рада на челу Друштва школских библиотекара Србије)

Од уласка у Друштво, преко оставки, избора, реизбора, регистрације, скупштина, семинара, састанака, курсева, смотри, радионица, пројеката, трибина, окупљања, жаловања, радовања... Топло-хладно, само што то игра није била, то је посао у коме се неко нашао, неко није, у коме је неко умео, а неко је пропустио да учи, научи, матурира...

Да ли смо матурирали или смо на матури пали? Не знам. Учили смо из дана у дан, из квартала у квартал, ушушкавајући савест и радећи посао који се лако може волети. Можда смо могли и више, али да смо радили – јесмо. Можда смо могли и боље, посебно да су се генерали и генералице укључили у току, а не после свршеног посла.

Ћуд је ћуд, а педагози могу бити метричка јединица за промену. Ваљда нас професија таквима учини. Навикнути на публику, колико год се трудили, ауторитативност је наше лице, сујета наш одраз, можда баш као и у осталим професијама.

Са генералима или без њих, наставићемо да радимо и да будемо захвални за сваку прилику, подршку, осмех и критику коју смо примили. Сваки посао је као рађање, дете треба однеговати, мора да одрасте и колико год да је професија деградирана, а библиотекари, како рече једна наша колегиница, су еволуирали и у психологе јер се у већини школа баш у библиотеку по казни шаљу. Куда би их иначе послали!? Па, ђака је све мање, професора све више, а библиотека је једна. Не смемо допустити да камен само узбрдо гурамо. Никад небо није крило оруђе за рад, оно је у нама, чак и кад штикла пукне, па се себи маленијим учините, кад нам се сопствени глас туђим учини, кад колена клечају, кад бисте најрадије омиљеног колегу живог појели.

Све лоше има своје добро. Сваки почетак је узбудљив са камичцима о које ћемо се саплитати и ваљда баш тако треба. Ипак, помисао на протекле две године испуњава све нас који смо радили у *име свих нас*, јер радити за себе је посао, радити за друге је добро дело, а радити за све је мисија. Стална рачуница – да ли смо могли боље!? Верујем да је требало, али да смо могли ваљда бисмо то и урадили. Не бих рекла да се *нашле виле у чем нису биле*, ближа ми је мисао да смо утрли пут неким добрим клинцима, отворили очи многим колегама и врата кроз која ће генерације тек пролазити.

Пролећна Смотра стваралаштва школских библиотекара 2012, Весна Станојевић

ОШ "Чегар", Ниш

Извориште креативних идеја за савремену библиотеку

Програм стручног усавршавања „Смотра стваралаштва школских библиотекара”, публикован у Каталогу за школску 2011/12. годину под бројем 036, окупио је у петак, 27. 5. 2012. године, многе креативне библиотекаре, спремне да уче и поделе своје знање и идеје. Све се одвијало у пријатној атмосфери љубазних домаћина – Гимназије „Светозар Марковић” у Нишу.

Програм 3. Смотре стваралаштва школских библиотекара био је веома садржајан и инспиративан. Учесници су најпре чули два пленарна предавања. Весна Стојановић, управница Библиотеке Правног факултета у Нишу, говорила је о улози и значају школског библиотекара у раду школе, а затим је Весна Црногорац, секретар Библиотекарског друштва Србије, представила нови Правилник о стручном усавршавању и стицању звања наставника, васпитача и стручних сарадника. За ову тему је владало велико интересовање, па су учесници добили прилику да постављају питања и да, поред конкретних одговора, буду упућени на изворе где могу пронаћи одговоре.

Главни део активности била је презентација радова по конкурсима који се односио на сарадњу у области образовно-васпитног рада и културне и јавне делатности, и то по тематским целинама: „Знање за 21. век”, „Знање плус”, „Школска културна сцена” и „Библиотека и интернет”. Представљено је укупно једанаест радова. Сви радови су испуњавали услове конкурса, а сваки од њих је био квалитативни искорак из постојеће праксе. Гордана Благојевић из ОШ „Доситеј Обрадовић” из Врбе представила је рад „Моја прва књига”, где се видела креативна и плодотворна радионица, настала у сарадњи наставника истуреног одељења и библиотекара матичне школе. Најмлађи ученици су упознали пут настанка књиге кроз креативне радионице, израђујући своју прву књигу и испуњавајући је својим првим списатељским подухватима. Виолета Мандић из ОШ „Ратко Вукићевић” из Ниша и Саша Луковић из Градске библиотеке „Стеван Сремац” представиле су рад „Библиотека је супер место” и показале како се може радити с талентованим ученицима и како, уз труд и добру организацију, можете и савремене песнике придобити за своје сараднике у племенитој мисији неговања читалачке културе. Соња Ђоровић из ОШ „Доситеј Обрадовић” из Бајине Баште презентovala је рад „Хајде да се дружимо”. Кроз низ осмишљених активности видео се велики ентузијазам и напор да се библиотеци врати александријски сјај. Софија Николић из ОШ „Доситеј Обрадовић” из Врбе, у раду „Обележавање важних дана”, показала је како библиотекар може изаћи у сусрет интересовањима ученика и посветити се актуелним и животним темама као што су еколошко понашање и здрава исхрана. Весна Филиповић из ОШ „Васа Пелагић” из Лесковца представила је рад „Школска културна сцена”. Показала је како у сарадњи са наставницом ликовне културе користи драму и музику у едукативне сврхе, како ученици уче да дођу до информација и како су их наставници окупили око књиге подстичући их слободом изражавања, својим ентузијазмом и лепотом и снагом писане речи. Гордана Јаневска из ОШ „Димитрије Тодоровић Каплар” из Књажевца показала је како се и родитељи могу укључити у школски живот. Весна Цветковић из Гимназије „9. мај” из Ниша представила је библиотечки софтвер који користе три нишке гимназије и који нам предочава како ће изгледати све савремене библиотеке, надамо се, ускоро. Ученици три гимназије имају картице са бар-кодом и могућност да путем интернета наручују и резервишу књиге, чиме је поступак позајмљивања књига веома једноставан и брз, на задовољство ученика и библиотекара.

Присутни библиотекари су показали велико интересовање за овај софтвер и изразили жељу да и друге библиотеке у Србији ускоро буду оснажене новом технологијом.

На крају смотре, реализатори програма Анђелка Танчић Радосављевић, Слађана Галушка, Мира Меглић и Зора Лекић доделиле су дипломе и похвале за ликовне радове за заштитни знак 3. Смотре стваралаштва школских библиотекара. Награде су додељене Сањи Тугецић, ученици 7. разреда ОШ „Милорад Мића Марковић“ из Мале Иванче и Вуку Милићу, ученику 1. разреда ОШ „Димитрије Тодоровић Каплар“ из Књажевца.

Жири у саставу: Драгослав Васић – библиотекар саветник, Весна Станојевић – професор српског језика и Виолета Јовић – књижевница, једногласном одлуком одабрао је најбоље радове у четири категорије и, уз образложење, доделио похвале за допринос развоју школског библиотекарства.

У тематској целини „Знање за 21. век“ најбољи је био рад Слађане Галушке из ОШ „Милорад Мића Марковић“ из Мале Иванче. Овај рад се издвојио тиме што је ауторка представила одличан узор који се може лако спровести у пракси, а тиче се тематског и интердисциплинарног повезивања у настави. Библиотекар је одиграо важну улогу иницијатора и координатора у реализацији теме „Јабука“ и показао како се теми може приступити на занимљив начин, из више углова, са становишта науке и уметности и учинити да се знање лакше усваја и да постане трајно. Похвалу за најбољи рад тематске целине „Знање плус“ добиле су Маријана Петровић и Анђелка Танчић Радосављевић за рад „Оштро перо – међушколско такмичење ученика“. Квалитет овога рада огледа се у одлично осмишљеној и применљивој методологији за развијање критичког мишљења. У категорији „Школска културна сцена“ квалитетом се издвојио рад Зоре Лекић и Невенке Божовић из Гимназије „Светозар Марковић“ у Нишу. Оне су на креативан и подстицајан начин представиле како су у својој школи са ученицима припремиле и обележиле јубилеј „Иво Андрић – 50 година Нобелове награде“. Жири је уочио у овоме раду велики ентузијазам и креативност, излагање у сусрет интересовањима ученика и сагледавање и подстицање развијања талената ученика. Похвалу за најбољи рад у категорији „Библиотека и интернет“ добила је Маја Радоман из ОШ „Војвода Пријезда“ из Сталаћа за отварање и уређивање блога „Српски лако“. Овај блог обилује разноврсним занимљивим темама, бави се језичким недоумицама, промовише ученичко стваралаштво, прати актуелна дешавања, покреће и промовише акције у школи и локалној заједници и води ка другим корисним интернет странама, чиме се, у популарној форми, потпуно обраћа савременој нет-генерацији.

Програм стручног усавршавања „Смотра школских библиотекара“ окупио је вредне и креативне библиотекарке и показао мноштво примера добре праксе, који се лако могу применити и који могу допринети унапређивању сарадње између образовно-васпитног рада и културне и јавне делатности.

